

DOLENJSKI LIST

Glasilno Socialistične zveze delovnega ljudstva okraja Novo mesto

Lastnik in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Novo mesto. — Izhaja vsako sredo. Posamezna številka 10 din. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din oziroma 3 ameriške dolarje. — Tek. račun pri Komunalni banki v Novem mestu, št. 60-KB-16-2-24

Štev. 24 (378)

Leto VIII

NOVO MESTO, 12. JUNIJA 1957

Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Cesta komandan ta Staneta 30. Pošt. pred. Novo mesto 33. Telefon uredništva in uprave: št. 127. Rokopisov ne vračamo. Tiska Ciasopisno-založniško podjetje »Slov. poročevalce« v Ljubljani. Za tisk odgovarja F. Level

ZAPISKI S POSVETOVANJA O KMETIJSKEM ZADRUŽNIŠTVU NOVOMESKEGA OKRAJA

Večja proizvodnja — socialistični odnosi

V četrtek 6. junija je bilo v Novem mestu posvetovanje o kmetijskem zadrugištvu, ki so se ga udeležili člani upravnega odbora okrajne zadruge zveze in predsedniki občinskih odborov Socialistične zveze, razen njih pa tudi predstavniki okrajnega komiteja ZKS, OLO Novo mesto in okr. odbora SZDL. O zadrugištvu vprašanih v našem okraju in o zaključkih obnega zborna Glavne zadruge zveze Slovenije je poročal predsednik OZZ Viktor Zupančič.

Posvetovanja o kmetijskem zadrugištvu bodo organizirala zdaj tudi vse občine našega okraja.

Na podlagi referata predsednika OZZ Viktorja Zupančiča in razgibanega plodnega razpravljanja udeležencev posvetovanja ni bilo težko ugotoviti, da je kmetijsko zadrugištvo v novomeskem okraju napravilo zadnja leta pomemben korak naprej, zlasti se, če primerjamo napredek s stanjem pred nekaj leti. O tem, kot o uspešnih letnih občinskih zbornih kmetijskih zadrugah, je Dolenjski list v zadnjem času že večkrat obširneje poročal, tako da je prebivalcem našega okraja ta razveseljiv napredek že poznan. Prav tako vemo, da je nedavna resolucija o bodočem razvoju kmetijstva, ki jo je sprejela zvezna ljudska skupščina v Beogradu, postavila jasne smernice za nadaljnji razvoj v našem kmetijstvu. Kmalu bomo začeli sestavljati tudi večletni načrt nadaljnjega razvoja kmetijstva v posameznih okrajih. Pri tem bodo potrebne različne vstopne, predlogi in načrti, kako naj tudi v naših pogojih zagotovimo večjo proizvodnjo, ki bo morala biti seveda vsklajena z naporom, da bo napredek naše vasi temeljil na socialističnih odnosih.

Na kaj preradi pozabljamo

Znano je, da je postalo v zadnjem času kmetijstvo najvažnejše vprašanje našega gospodarstva. Iz vseh pokrajin in republik prihajajo razveseljivi glasovi o napredku in dobrih načrtih za večjo proizvodnjo. Dolenjski kmet, ki se ne more kosati s kmetom v Savinjski dolini ali kje drugje v bogatejših predelih naše domovine, mora pri tem nujno pomisliti malo naprej, ko bo proizvodnja in celotni življenjski standardi v celotni državi precej večji in bo treba biti zaradi obilne ponudbe konkurenčni v kakovosti blaga in v cenah. Vse, kar delajo naše zadruge organizacije, je pomoč kmetu, da ga čas, ki prihaja, ne bo našel nepriljubljenega. Do konkurence v kmetijstvu pa bo nujno moralo priti, ker je napredek le tako mogoč.

Ni treba, da bi bili med zadnjimi

Zadnja leta smo se nekako odvadili tarnati, češ da smo »najrevnejši, najbolj pasivni, najbolj zaostali in podobno. Kmetijska pospeševalna služba je v družbenimi sredstvi dokazala na mnogih zelo uspešnih prikazih, da je žrhd iz revščine in dosežanje nezavistosti Dolenjske v tem, da se poprimemo najsodobnejših pripomočkov in dvignemo naše pridelke. Doseženi uspehi se nam ni treba skramovati, saj smo tudi v našem okraju pridelali po 33.000 kg krompirja na ha, medtem ko je okrajno povprečje 11.000 kg. Pri žitu imamo pridelalek tudi 3.500 kg namesto 1.100 kg; tudi v žitovinarji smo dosegli moznost od 4.000 do 5.200 litrov mleka (Nadaljevanje na 3. strani)

Jasna smer je zdaj točno začrtana

Tovariš Kardelj je na občnem zboru zadrugištvov v Ljubljani med ostalimi poudaril, da moramo imeti pred sabo jasno orientacijo, kaj hočemo. Ne gre le za dvig hektarskih donosov in samo za večje pridelke. Družbena sredstva, ki jih vlagamo čedalje več v kmetijstvo, zahtevajo jasen načrt kaj hočemo doseči. In če smo imeli doslej samo geslo »Višja proizvodnja«, gre zdaj za nekaj več — za nove, socialistične odnose. Gre za po-

Večja proizvodnja — socialistični odnosi

vezavo in sodelovanje kmeta s kmetijsko zadrugo, prav tako pa za posteno, gospodarsko povezavo zadruga z ostalo družbo. Ko bomo torej vlagali družbena sredstva v kmetijstvo, bomo hkrati zagotovili tudi vključitev kmeta v njegovo zadrugo — pomoč bomo povezali z blagovno proizvodnjo in poskrbeli, da bodo odnosi med njim, zadrugo in družbo napredni, skratka socialistični. Če bi v teh stvareh še naprej govorili samo orokavječno, izogibali pa bi se jasno povedati kakšen bo bodoči razvoj v kmetijstvu, bi škodovali samo kmetu in družbi.

Gojenci vojaško-tehnične akademije pri praktičnem delu: čez reko gradijo most. V nekaj urah mora biti gotov, napredujoče enote ne smejo čakati. — Več berite o gojencih naših vojaških šol in akademij na 6. strani današnje številke.

Vse okoli financ

O delu Sveta stanovajske skupnosti v Novem mestu. — Veliko več bi se naredilo, ko bi ne razpolagali samo s tako skromnimi sredstvi.

Sredi preteklega meseca je bila v Novem mestu prva redna seja SVETA STANOVANJSKE SKUPNOSTI NOVO MESTO. Poslovna doba dosedanjega sveta je potekala, zato je bil na seji izvoljen nov sedemčlanski upravni odbor sveta, sprejeli pa so tudi proračun Uprave stanovajske skupnosti Novo mesto za leto 1957.

V novi svet stanovajske skupnosti je bilo izvoljenih 45 članov, med temi je 10 delavcev, 25 uslužbencev, 4 gospodinj, 4 upokojenci in 2 predstavnik drugega poklica. Hišnih svetov je v Novem mestu 45. V družbenem upravljanju se v njih udeležuje 153 državljanov, med njimi 117 moških in 36 žensk, od katerih je 48 delavcev, 79 uslužbencev, 8 upokojencev, gospodinj in ostalih pa 18. Da je svet laže delal, si je izvolil sedemčlanski upravni odbor; o njegovem delu je na seji poročal dosedanj predsednik sveta stanovajske skupnosti Franc Skof.

STOPIMO NA OBISK V URADU ZA ROJSTVA, POROKE IN SMRTI

Področje, o katerem na splošno malo kaj razpravljamo, se manj pa o njem pišemo, je matična služba v našem okraju. Dobro vemo, da ima vsak naš državljan prej ali slej opravila pri matičarju, bodisi, da išče podatke iz državnih matičnih knjig, da prijavi rojstva otrok, sklepanje zakonske zveze, smrt in ostala »matična dejstva«, kot se uradno imenujejo vpisi in izpisi iz matičnih knjig.

Dragatuški kmetje tekmujejo

Tudi v Dragatušu sodelujejo v republiknem kmetijskem narodnem tekmovalstvu. Brez dvoma so Dragatušani med najboljšimi pridelovalci krompirja v Beli krajini, saj so lani dosegli rekordni pridelke 304 mtc. Prav gotovo bodo tudi v kmetijskem tekmovalstvu dosegli lepe uspehe v pridelovanju krompirja in koruze.

Velike prireditve v Kostanjevici

V soboto 15. junija in v nedeljo 16. junija bo v Kostanjevici na Krki praznovanje dneva mladosti. Proslavo prireditelj vse množične organizacije in društva Kostanjevice ob množični udeležbi mariborskih gasilcev in letalcev Aerokluba Cerklje. V soboto zvečer tradicionalna Beneška noč, v nedeljo parada s padalci in letovalna akademija.

NOTRANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED POT K DVIGU ŽIVLJENJSKE RAVNI

Včasih, še pred leti, smo skoraj vsak teden zapisali: »Nova, velika tovarna je začela obratovati.« To so bila leta, ko smo gradili težko industrijo, ki je nedvomno osnova za napredek. Zgradili pa smo še več predelovalnih tovarn, ki izdelujejo blago za široko potrošnjo, kar je osnova za dvig življenjske ravni. Sedaj ni več vesti o novih in novih tovarnah, vsaj tako pogoste niso — in nekateri zaradi tega sklepajo, da naši uspehi niso več tako veliki in pogosti. Tokrat se motijo, čeprav je morda tudi naša krivda, ker o uspehih pre malo pišemo. Res, da v časopisih ne boste zasledili vesti o novih tovarnah, zato pa je dovolj toliko bolj razveseljivih vesti, da so v teh novih tovarnah dosegli velike proizvodne uspehe. Prav zato bi danes zapisali nekaj več prav o uspehih, ki smo jih dosegli v prvih mesecih letošnjega leta.

V prvih štirih mesecih letošnjega leta so v tovarnah izdelali za 21% več blaga kot v istem času lani. Res, da je k temu precej prispevala večja proizvodnja električne energije, toda tudi zasluge posameznih kolektivov pri tem niso majhne. V marsikateri tovarni so že v tem času močno povečali storilnost. Industrija je upoštevala želje trga in zato je v letošnjem letu že do sedaj izdelanih za 22% več proizvodov za široko potrošnjo. Za enak odstotek se je povečala tudi proizvodnja reprodukcijskega materiala, to so surovine oziroma polizdelki, ki jih potem dokončno obdelata predelovalna industrija. Vse to je vplivalo tudi na cene, kajti kljub temu, da so se plače že v prvih mesecih povečale za več kot 8%, cene industrijskega blaga niso porasle za več kot 2%. Če bo to razmerje ostalo isto do

konca leta, potem bomo lahko govorili o resničnem dvigu življenjske ravni. Lani je bila stvar že v prvih mesecih precej drugačna. Medtem ko so se plače povečale za 2,3%, pa so se cene povečale za 5,5%. Sledi, da se je v teh mesecih lanskega leta življenjska raven znižala.

No, pa poglejmo še nekaj številke, ki dosežene uspehe najbolj prepričljivo utemeljujejo. Ze v prvih treh mesecih letošnjega leta so rudarji nakopali za okoli 600.000 ton premoga več kot lani. Se celo lepe uspehe pa smo dosegli na naftnih poljih. V marcu so v Goli, Dolni Lendavi in v Vojvodini načrpali 33.000 ton »stekocega zlata«. To je bila največja mesečna proizvodnja doslej; 1947 smo načrpali toliko nafte, t. j. 33 tisoč ton šele v vsem letu. Železarne in jeklarne, ki smo jih zgradili po vojni, dajejo surovine za vso veliko kovinsko predelovalno industrijo. Se vedno velja, da se moč države meri po količini jekla, ki ga proizvajajo v določeni državi. V prvih mesecih letošnjega leta so natopili 55.000 ton surovega železa na mesec. Pomislite, ta proizvodnja je tako velika, da so kovinarji že v enem mesecu in nekaj več kot 20 dneh natopili tisto količino, katero smo v zadnjem letu pred vojno topili vseh 12 mesecev. V marcu pa so dosegli rekord tudi jeklarji. V enem samem mesecu so ga natopili 88.000 ton. To je za 12.000 ton več kot je bila lanska največja mesečna proizvodnja. Tu so uspehi v primerjavi s predvojnimi časi še veliko večji. Investicije, milijarde in milijarde, ki smo jih porabili za gradnjo Zenice, Nikšiča, za razširitev Jesenic in Guštanjca itd., so začele obilo vračati.

Ker imamo več jekla, imamo tudi več izdelkov iz te kovine. Tudi v

Potreben je širši pogled v bodočnost

Ni slučaj, da so prav tem vprašanjem na posvetovanju odmerili največ časa. Predsednik Viktor Zupančič je med ostalimi dejal, da se moramo ob perspektivnem planu razvoja kme-

STOPIMO NA OBISK V URADU ZA ROJSTVA, POROKE IN SMRTI

Področje, o katerem na splošno malo kaj razpravljamo, se manj pa o njem pišemo, je matična služba v našem okraju. Dobro vemo, da ima vsak naš državljan prej ali slej opravila pri matičarju, bodisi, da išče podatke iz državnih matičnih knjig, da prijavi rojstva otrok, sklepanje zakonske zveze, smrt in ostala »matična dejstva«, kot se uradno imenujejo vpisi in izpisi iz matičnih knjig.

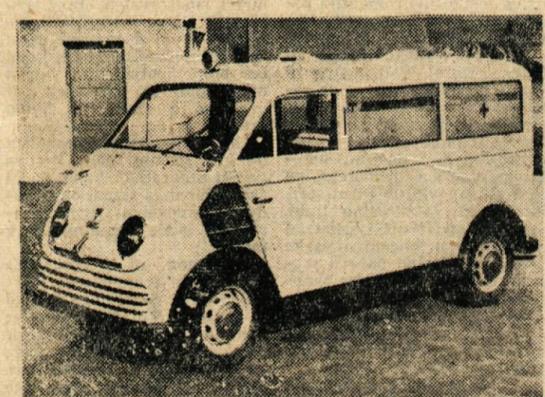
Prodoren uspeh MOTO MONTAŽE

Po končanem I. sejmu prometnih sredstev v Ljubljani, na katerem je z velikim uspehom nastopilo tudi novomesko podjetje MOTO MONTAŽA, smo prosili direktorja tovariša Jurija Levičnika, da je o sejmju in proizvodnji avtomobilov v Novem mestu odgovoril na več naših vprašanj. S kolektivom enega najmlajših dolenjskih podjetij vred smo veseli nepričakovano dobrih uspehov, ki jih je MOTO MONTAŽA na sejmju z mednarodno udeležbo dosegla.

Tovariš Levičnik, na I. sejmju prometnih sredstev je razstavila tudi MOTO MONTAŽA več svojih vozil; kako ste bili zadovoljni s sejmjem in kakšne kupčije je sklenilo vaše podjetje?

Podjetje je namreč ponudilo možnost za izdelavo okrog 200 vozil do konca letošnjega leta. Vsekar je to lep komercialni uspeh, vendar moram pripomniti, da bo realizacija tega posla v marsičem odvisna od zavzetosti odločujočih gospodarskih činiteljev in dodatnih investicijskih sredstev.

Več kakor to je pa sejm bil mesto, na katerem je človek najlažje lahko primerjal dosežene uspehe posameznih podjetij pri osvajanju te, za našo državo nove proizvodnje. Ker smo bili od domačih razstavilcev najmlajše podjetje in ker delamo komaj dve leti, smo na sejmju imeli najboljšo priložnost za ocenitev našega dela. In tudi v tem oziru smo zadovoljivi, celo ponosni. (Nadaljevanje na 3. strani)

Sanitarni avtomobil novomeske MOTO MONTAŽE — blago, ki je šlo na ljubljanskem Sejmju prometnih sredstev zelo hitro in dobro v denar.

To je bil prvi tovrstni sejm v naši državi in smo v začetku dvomili v njegov komercialni uspeh, zlasti zato, ker smo računali, da bo krog zainteresiranih — obiskovalcev veliko manjši kakor na univerzalnih sejmjih. Bili smo prijetno presenečeni nad številom obiskovalcev in nad zanimanjem, ki so ga le-ti pokazali za motorizacijo. Veliko povpraševanje po vozilih iz našega proizvodnega programa, z ozirom na to, da imamo skoraj celotno planirano letno proizvodnjo že v naprej prodano, nas sili, da proizvodnjo čimprej povečamo, hkrati s tem pa dosežemo tudi nagel

VREME

ZA ČAS OD 12. DO 23. JUNIJA

V tekočem tednu ugodno, povečini jasno in precej toplo vreme, vendar verjetne krajevne nevihte. Ob zaključku tedna splošno poslabšanje z nevihtnimi padavinami in ohlajitvijo.

(Nadpoved priredil V. M.)

Vse okoli financ

(Prenos s 1. strani)

medsebojne pomoči. Gre za to, da bi stanovanjska skupnost organizirala svoje delavnice za vzdrževanje in popravila stanovanjskih poslopj, skrbele naj bi za oskrbovanje stanovanj z gorivom in drugim materialom, poskrbele bi morala za usku- nosne obrate, ki bodo oskrbovali gospodinjstva in tako razbremenili ženo, za razne obrtne uslužnostne delavnice pa tudi gostinska podjetja, otroške vrtce, zavetišča in druge ustanove za varstvo otrok, za ustanove, ki skrbijo za onemoglo stare in druge osebe in podobno. Seveda bo pri vsem tem delu stanovanjska skupnost postala organizacija državljanov, ki bodo v njej na tak način najbolj neposredno sodelovali pri reševanju vseh najvažnejših komunalno gospodarskih, socialnih, kulturno prosvetnih in drugih vprašanj. Za ta dela bodo seveda potrebna znatna finančna sredstva v obliki stalnih dohodkov. Stanovanjska skupnost si jih bo zagotovila z zbiranjem sredstev iz dela najemnin, iz skladov občine, predvsem pa z lastno gospodarsko komunalno dejavnostjo svojih uslužnostnih podjetij, socialnih, komunalnih in drugih ustanov ter naprav. Predvsem pa bo morala dobiti izdatnejšo pomoč od občin kot doslej.

bila jredita 4 milijone dinarjev, vendar samo za kreditno spon- sobne stavbe. Ostaja odprto vprašanje, kako obnovljati hiše, ki so kreditno nesposobne.

V družbenem upravljanju so tudi stavbe v Mirni peči, Otočcu, Smarjeti, Gojani vasi, Stran- ski vasi in drugod, kjer bo prav tako treba misliti na različna obnovitvena in vzdrževalna de- la.

Sploh so člani sveta stano- vanjske skupnosti pokazali pre- cej zanimanja za vzdrževanje in upravljanje stanovanjskih in poslovnih zgradb. Posebna ko- misija bo skušala izposlovati večja, nujno potrebna finančna sredstva za taka dela. Pomenili

so se tudi o ustanovitvi nujno potrebnih uslužnostnih delavnic, ki naj bi učinkovito pomagale družinam in gospodinjstvom. Tudi o novih nasadih, o skrbi za otroška igrišča in dokončni ureditvi po vgrajenih stavb so člani sveta uspešno razprav- ljali.

Ze večkrat poudarjena koristi- nost družbenega samoupravljan- ja v stanovanjskih skupnostih bo vsestransko zaživela, če jo bomo podprli tudi s finančnimi sredstvi. Brez teh bodo mnogi koristni načrti ostali zgolj žer- lja. Pred kongresom delavske- ga samoupravljanja je treba razmisliti tudi o materialni podlagi družbenega upravljanja, ki se vedno bolj krepi.

Kaj tare novomeške hišne svete

Lani in letošnji hišni sveti v Novem mestu pokazali precej več zanimanja za uspešno upravljanje stanovanj, zgradb. Prizadevali so si dobiti sred- stava za njihova popravila. Posa- meznih zgradb, nekateri pa tudi pogosto zahtevajo denar za na- kup raznih strojev, sešalce za prah in podobno. Hude težave imajo sveti čistih hiš, kjer skromna sredstva ne zadostuje- jo niti za redno vzdrževanje, kaj šele za zboljšanje drugih življenjskih pogojev prebivalcev. Poseben problem v mestu so stanovanjske hiše zgrajene v le- tih 1945-50, ki niso dokončne in urejene. Mestske, čistoče- skupnosti prostovor ni na višini, zanemarjena je tu tudi ureje- tve zunanje okolja. Prebivalci nekaterih hiš, ki smo jih zgra- dili po vojni, tudi kaj malo spo- štujejo hišni red.

RAZPIS

za vpis v I. letnik rudarskega, kovinarskega in elektrotehniškega oddelka INDUSTRIJSKE ŠOLE V ZAGORJU OB SAVI v šolskem letu 1967/68.

4. potrdilo o višini otroškega do- datka.

Nekolektivni prostori ter pro- jezi brez priloženih listin ne bo- mo upoštevali.

V izjemnih primerih bodo spre- jeti v vse tri oddelke tudi učenci z manjšo šolsko izobrazbo, če uspešno opravijo sprejemni ispi- t.

Pri šoli je internat, ki nudi učencem vse potrebne oskrbe. Kandidati izven Zagorja, ki želijo stanovati v internatu morajo to navesti v prošnji.

Vpis v šolo traja do 1. septem- bra 1967. Kandidati se lahko vpiše osebno ali pa pošlje prošnjo po pošti.

Ravnateljstvo Industrijske ru- darske šole Zagorje ob Savi.

I. Rudarski oddsek:
Kandidat mora imeti 8. razre- de osnovne šole ali 2. razreda gimnazije, v koledarskem letu 1967 mora dopolniti 15. leto starosti, mora biti telesno in dušev- no zdrav.

Učenci prejemajo mesečne na- grade v znesku od 8.000 do 4.000. din ter janski dodatek Šola nu- di učencem vse šolske potrebšči- ne ter za izvajanje praktičnega pouka potrebno delovno obleko, obutev in perilo.

II. Kovinarski oddsek:
Kandidat mora imeti 3. razrede gimnazije ali 7. razredov osnov- ne šole ter mora biti telesno in duševno zdrav.

III. Elektrotehniški oddsek:
Kandidat mora imeti 4. razrede gimnazije ali 8. razredov osnovne šole ter mora biti telesno in duševno zdrav.

Solanje v vseh treh oddelkih traja tri leta. V času šolanja se učenci rudarskega oddelka uspo- sabljajo za kvalificirane delavce rudarske stroke — kopače, učenci kovinarskega oddelka pa se učijo za poklic strojni ključavničar, strugar, rezkar kovčev, orodjar in posluževalce jamske mehanizaci- je, učenci elektrotehniškega oddelka pa se obrabne električarje in elektro mehanike.

Mladinci, ki se žele vpisati, mo- rajo Ravnateljstvu šole predlo- žiti s 30 din kolektivno prošnjo ter naslednje osebne dokumente:

1. zapisnik iz rojstne matične knjige,
2. izpiske iz rojstne matične knjige,
3. potrdilo o premoženjskem stanju staršev.

Taksa za meljavo je odpravljena

Zvezni družbeni plan za 1967 ne omenja v 31. poglavju, ki go- vori o skladih, nič o taksi za meljavo. Po poljskemu državne- ga sekretariata za finance FLRJ je taksa za meljavo ukinjena s prvim majem letošnjega leta.

Melika je proslavila 50-letnico telovadnega društva

Ze več mesecev so se melički telovadci pripravljali, da svetlo proslavijo dan, ko je bil pred petdesetimi leti v njihovem mestu ustanovljen Belokranjski športni klub. Bil je prvo telovadno društvo v Beli krajini in vse do druge svet- ove vojne eno vodilnih telovad- nih društev v Sloveniji. Njegovi starejši telovadci so se ob vdoru okupatorja skoraj vsi vključili v narodnosvobodilno gibanje, danes pa v TVD Partizan aktivno nadaljuje svetlo tradicijo in hor- denost prvih članov — telovadcev pred petdesetimi leti.

Da se mladina seznanja s delom meličkih telovadcev in da starejši ljudje obude spomine na pet- desetletno telesnovzgojno delo v Meliki, je bila v soboto popold- ne v Belokranjskem muzeju od- prta razstava, ki prikazuje razvoj nekdanjega šokola in današnjega TVD Partizana.

Naslednje jutro, 8. junija, je glavno svečanost zjutraj povzdignila budnica meličske godbe in pekanje topičev, nakar je bila ob desetih dopoldne v Domu Partizan slavnostna zveza. Na kate- dro, Julke Ramerjeve, Dane Hečevarjeve in Katice Ostrončičeve.

Po nastopu se je ob zvokih do- mače godbe razvil na Pungertu prisrčna ljudska zabava. —ar

Bolje preprečevati kot zdraviti

Okrajni zavod za socialno zavarovanje skrbi za zdravje zavarovancev in njihovih svojcev

Znano je, da vpliva ljudska obust izredno velika sredstva za dvig zdravstvenih ravni delovnih ljudi. Zadnja leta posvečamo čedalje večjo skrb za- štiti zdravja in delovnih pogo- jem, saj je vedno boljše — pa tudi cenejše — boleznj prepre- čevati kot pa zdraviti. Pomemb- no vlogo imajo pri tem delu okrajni zavodi za socialno za- varovanje, ki zbirajo in skladih za preventivno varstvo posebna sredstva v te namene.

Novomeški okrajni zavod za socialno zavarovanje bo letos porabil za zaščito zdravja in de- lovalnih pogojev sorazmerno zelo visok znesek: 6 milijonov in 563.175 din. Na zadnji skup- štini zavoda so odborniki potrdi- li predlog komisije, da bo od tega denarja porabljenih:

- za letovanje predšolske in šolske mladine 500.000 din; za skupno okrevanje in letovanje vajencev, mladih delavcev in delavk ter dijakov 600.000 din; za skupno okrevanje zavarov- ancev in njihovih svojcev 600.000 din.

Za statistično obdelavo obo- lenih in nesreč je namenjenih 30.000 din, za organizacijo semi- narov in predavanj komisij za higijensko-tehnično zaščito v podjetjih pa 50.000 din. Letos bodo vsa delovišča podjetja KREMEN strokovno, tehnično in zdravstveno pregledana, za kar bo porabljenih 40.000 din. Predsednik komisij za HTZ v podjetjih bodo imeli več pouč- nih ekskurzij, za katere je pred- videnih 80.000 din.

Prehrana mladine v dijaških kuhinjah in vajenskih šolah je pomembna pomoč, saj podhra- njenost povzroča razna obolen- ja, za te kuhinje in za uredit- ve novih meličnih kuhinj bo zavod prispeval 600.000 din. Ker je pomanjkanje srednjeve- medinskega kadra še vedno zelo pereče, stipendira okrajni zavod 1 sanitarnega tehnika in 1 medicinskega laboranta za do- doče delo v preventivni; stipen- dije znašajo za letos 170.000 din, medtem ko šola zavod tudi po- sebnega dijaka v šoli za social- ne delavce v Ljubljani in bo zanj porabil 80.000 din. Propa- gandi za zaščito pri delu in za zdravstveno varstvo (letaki, fil- mi itd.) je namenjenih 100.000 din, raznih aparatov in zaščit-

nih sredstev pa bo zavod naku- pil za 225.000 din. Vsi vajenci v gospodarstvu in mladi delavci do 18. leta morajo biti redno načrtno pregledani; le tako je moč bolezen preočasnno ozdra- viti. Za te pregade je namen- jenihih letos 150.000 din, za ko- misijsko raziskovanje delovnih pogojev in nezdod pri delu pa 60.000 din. Za obvezne in izred- ne zdravniške preglede delav- cev bo zavod plačal letos 65.000 din.

V Portorožu gradimo zdravili- šče za zavarovance iz vse Slo- venije, saj daje mnogim delav- cem in nameščencem potrebno obmorsko zdravljenje. Na sred- njem in južnem Jadranu je večkrat primanjkovalo prostora- ro, zato se je Republiški zavod za socialno zavarovanje od- ločil za gradnjo, za katero bo letos tudi novomeški zavod pri- speval pol milijona dinarjev.

Ponovna usposobitev invali- dnoh dela, ki je v našem okraju še posebno pereče vprašanje, zahteva pripomočke za razne vaje, ki jih opravljajo invalidi med zdravljenjem. Z zneskom 200.000 din bo zavod omogočil medicinsko in poklicno usposo- bitev teh invalidov.

Nadajnje dotacije iz sklada za preventivno pa so namenjene Okrajnemu odboru RK 200.000 din, Gospodinjstvenemu centru v Novem mestu za organizacijo predavanj o zdravi prehrani 50.000 din, Sekciji varnostnih tehnikov in inženirjev 50.000 din, telesnovzgojnemu društvu za telesno vzgojo mladine 300.000 din, Okrajnemu higien- skemu zavodu za boljše opremo v živilskem laboratoriju 250.000 din, ostala sredstva pa bo dobil Okrajni zdravstveni dom za preventivno zdravstvene usta- nove v okraju — 1.663.175 din. Od tega bo razdeljeno:

- za Dispanzer za žene 250.000 din, za zaščito matere in otroka 195.000 din, za zobozdravstvo predšolske in šolske mladine v okraju 250.000 din, za antiven- derični dispanzer 50.000 din in za protituberkulozno dispanzerje v okraju 918.175 din.

Toliko sredstev ni bilo do- slej še nobeno leto vloženih za preventivne namene. V celoti so namenjeni zaščiti zdravja in mlajšim delovnim pogojem de- lovalnih ljudi.

V TEM TEDNU YABIRAMO:

- Ovet mačjih tačic (400 din), bežga oseba (200 din), rečice deteljice—travnike (100 din), lipe (220 din), rmana s pečli (50 din).
- List regrata (100 din), ozko- listnega tplotca (80 din), breze mislijske reze brez pečljev (500 din), pelina (70 din), gozdne jagode (110 din), šmarnice (120 din), slezenovca (200 din).
- Rastline hribovke reze (260 din), jetičnika (120 din), žemkija (140 din), materine dušice (45 din), dišeče perle—valdimastar (125 din), krvavega mlečka (100 din).
- Lubje češminjnih korenin (120 din), krhlike (60 din).
- Korotina baldrijana (260 din), žemkija (280 din), šmarnice (300 din), gladeža (58 din), regrata (116 din), habata (40 din), male norčice (45 din).
- Vrščike gloga (50 din).

RAZGOVOR NA MARSU

—Kaže, da na Zemlji res ni razumnih bitij... (Iz Ježa)

SVETI SATAN

Ivo Pirkočič:

Nasha zemlja je rodila že toliko tercijalstva, svet- nikov pa skoraj nič, ali ni to strašno čudno? O, da so vsi tisti res bogoslužni, ki se delajo, bi jih imeli več nego gob po dežju in Bog bi bil moral nebesa že zdavnaj razširiti zaradi samih Kranjcev in Kranjic. Ali njemu naša vnauja lepota ne zadostuje, ker vidi grdi gnilež v pobeljenih grobovih. No usaj to je dobro, da nam hinavska svojaz zdaj ne more več toliko kvara delati; ali jaz se prav živo še spominjam, kako ne- usmiljeno je strahovala Novo mesto in obližje.

(J. Trdina, »Sveti Feliks«.)

»To vražje bitje me zanima,« me je vprašujoče pogledal Louis Adamič, ko je prebral osnutek poglavja o »svetem Satanu«. Nerazumljiva uganka je gosta očitno vznemirila.

»Temu zlodeju bom odmeril kar štiri strani v svoji novi knjigi.«

»Neverjetno družbenega zla se je nagrmadilo v tej demo- nični prikazni,« pravim, »to je vsa skrivnost šmihelskega ka- plana.«

»Kakšen je pravzaprav Wol- bang, vprašuje zopet ameriški pisatelj, ki se je pravkar vrnil s Turjaka, še ves prevzet od

IZJAVILA JE 7. ŠTEVILKA Uradnega vestnika

31. maja je izšla 7. številka Uradnega vestnika okraja Novo mesto, ki prinaša razen dveh od- ločb in dveh sklepov OLO Novo mesto (prenos osnovnih sredstev, sprememba pravil sklada za stu- pendije OLO) še odlok ObLo Ko- stanjevica — Podbočje o določitvi krajev, za katere velja uredba o razdeljevanju stanovanj. Številka vsebuje še 21 odločb in sklepov o volitvah in imenovanjih. Med ostalim je objavljen sklep, da je za sodnika okrajnega sodišča v Novem mestu izvoljen Janez Gartner, bivši sodnik okrajnega sodišča v Novem mestu. Objavlje- na so tudi imena novih sodnikov porotnikov okrajnih sodišč v Metliki, Novem mestu in Trebnju.

Kakor ga je umel kvečjemu še kurat dr. Peter Krizaj pri Sv. Urhu.

»Zanimivo. Tako nasilje nad človeškim razumom zmagaj lahko samo nekje, kjer je prva zapoved brezpogojna, rekrute- ska pokorščina višji duhovni oblasti.« Louis Adamič je za- misljeno umolknil. Čez čas je zavzeto vzklilnil: »Kaj se je spremenilo od Galilejevih časov?«

»Ni šlo tako lahko in brez upiranja,« razlagam odličnemu obiskovalcu. »Svetokriški žup- nik Zupanc je brezobzirno očital škofu čudni bogoslovni nauk o črni roki in mu pogum- no zaklical izpod Gorjanecv: 'Kakšni zmešani pojmi!' To najdete zapisano še danes, ko ga ni več med živimi, v nje- govem dnevniku. In tudi na škofijski konferenci leto pred koncem so se zlasti stari žup- niki, ki jih še ni okužil Eht- lichov strupeni duh nestrep- nosti, upirali duhovnemu na- silju in spravljali hudo v stisko škofovega profesorja moralne- ga bogoslovja. Opravili niso, kajpada, nič, ker so veljali takrat nekaj le tisti, ki so umeli ravnati bolje s strojnico kot z monštranco, kakor jih je dobro označil pozneje njihov general Leo Rupnik.«

(Konec prihodnjega)

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

V zadnjih mesecih postaja vedno bolj očito, da je v vrstah ameriške republikanske stranke prišlo do razcepa. V tem razcepu igra seveda glavno vlogo predsednik Eisenhower, ki je po besedah republikanskega senatorja Goldwaterja iz Arizone sldal zaupanje ljudstvom. To so močne besede, če jih izreče član iste stranke, kot ji pripada predsednik Eisenhower.

Toda politična silka ZDA je precej drugačna od razmer v drugih državah, predvsem kar zadeva strankno disciplino in ideologijo stranke. Samo v Ameriki je na primer mogoče, da nasprotna stranka (v tem primeru demokratska) se nejevaljo in nerada podpira republikanskega predsednika v kongre- su v določeni vprašanji, medtem ko nekateri člani republikanske stranke glasujejo proti njegovim predlogom.

Napad na predsednika Eisenhower- ja iz vrst njegove lastne stranke je začel pred petimi meseci finančni minist- er George Humphrey, ki je napove- dal, da »bomo doživeli takšno gospo- darsko depresijo, če ne bomo znižali davkov, da nam bodo šli lasje pokon- cu.« Humphrey se seveda ni omejil samo na te besede, ampak je napadel vladni predlog proračuna, ki znaša 72 milijard dolarjev. »Stara garda« v republikanski stranki, med katero prištevajo tudi izolacioniste, je povzela bojni krik proti Eisenhowerju, ki se še nje- bolj kaže v metanju polen pod noge njemu in njegovi politiki. Za vse te republikanske senatorje je bila pomoč tujni prevlekla, izdatki za šolstvo in pokojnine programni in Eisenhower- jevo stališče do zunanjepolitičnih vprašanj večkrat zgrešeno. Glavni predstavniki te skupine je senator Knowland (največji zagovornik Cang- kaiška in sovražnik LR Kitajske, ki so ga nedavni dogodki na Formoz moč- no presunili).

Da bi bila zmeda še večja, podpirajo demokrati v načelu Eisenhowerjevo smer, ker je to pravzaprav njihova

beralno krilo republikanske stranke. In temu krilu se je zdaj pridružil tudi podpredsednik Nixon in s tem izval Knowlanda in njegove pristaje za strankarski dvojni. Ti namreč zatrjuje- jo, da ne potrebujejo prav nobene Eisenhowerjeve pomoči pri prihodnjih volitvah, češ da njegov vpliv ne bo se- gel tako daleč. Nixon misli drugače.

Kako daleč gre to metanje polen pod noge Eisenhowerju, dokazuje dvo- boj v senatnem odboru za zunanje za- vede. Še pred dvema tednoma je ka- zalo, da bo odbor zaradi nasprotovanja konservativnih senatorjev z republi- kanskega desnega krila zavrnil Eisen- howerjevo program »Atomi za mir«, ki ga je bil predsednik naznanil pred Združenimi narodi leta 1953. Seveda je bil tukaj v opoziciji proti predsedniku spet senator Knowland. Če bi opozicija dosegla svoj namen, Združene države ne bi mogle postati član mednarodne agencije za miroljubno uporabo atom- ske energije, ki je bila pravzaprav ustanovljena na Eisenhowerjevo pobu- do. Samo z izredno potrpečljivostjo in prepričevanjem se je vladi posrečilo, da je odvrgla to ponižanje zase in za ZDA.

Doslej je Eisenhower nastopal proti svojim nasprotnikom v rokovnikih in ni upošteval proti njim sankcij v obli- ki odgovaranja raznih službenih ugod- nosti in položajev. Toda, če neče, da bi se njegovo predsednikovanje konča- lo z neuspehom, je zapisal neki ameriški komentator — bo moral raka- vice sneti in zaščit krepko mahati po nasprotnikih.

OPOZICIJA ALI RAZCEP?

Kolektivno sta čestitala tudi po- slanec Avgust Jazbinšek in Tone Valentinčič za ObLo, nakar so si gostje s slavilno vred ogledali bogato razstavo maket, foto- grafij, načrtov, strojev, izdel- kov, patentov in gradbenega materiala. Razstava, ki bo od- prta še ta teden in se jo je vred- no ogledati (prirejena je v Pio- nirjevem naselju v Briljnu), kaže velik napredek in priza- devnost Pionirja, ki se je s svoji- mi dosežanimi uspehi dostojno vključil v vrste naših najboljših kolektivov.

Ne odlašajte s plačilom naročnine, list je plačljiv vnapre!

OPOROČILO

Ponovno opozarjamo vse gospo- darske organizacije, ustanove in delodajalce, da nam takoj, ko je zavarovalec bolan in gre nado- mestilo plače v celoti ali tudi deloma v breme socialnega za- varovanja, sporožijo podatke o plači zadnjih treh mesecev pred obolenjem.

Podatke o plači naj sporočijo na »EVROPEJSKI LIST«, ki mora vsebovati točne podatke za vsak mesec o delovnih dnevih in rednih urah, ter o zasluzku v rednem delovnem času.

Pripominjamo, da zavezanci prispevka vzamejo to opozorilo resno, ker le tako bodo zavarov-anci pravčasno prelet nadome- stilo plače in bo vsako negode- vanje odvet.

ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE V NOVEM MESTU

TRŽNO POROČILO

V ponedeljek 10. junija je bilo na novomeškem živilskem trgu veliko češnje, nekaj solate, jarc in semena. Jajca so bila po 15 din, češnje po 70 din/kg, jagode po 140 din/l, solata po 40 din/kg.

Meso: govedina po 250 din, teletina po 300 din in svinina po 350 din.

S SEMJISCA

Na sejmišče je bilo pripelja- nih 807 prašičev v starosti od 6 tednov do 5 mesecev. Prodanih je bilo 722 prašičev. Pov- prečna cena od 2500 do 3500 dinarjev.

KRATKE IZ RAZNIH STRANI

V središču pozornosti ameriške javnosti je še vedno intervju prvega sekretarja so- vjetskega parlamenta Hruščeva za ameriško televizijo. Prvotnim ugodnejšim komentarjem o in- tervjuju so sledila ostrašja mnenja, češ da Rusom ne gre nič verjeti. Toda kljub temu je močno mnenje, da so takli intervjuju koristni in da bi moral tudi predsednik Eisen- hower privoliti na tak inter- vju za sovjetsko javnost. Ein- senhower pa niso o takem in- tervjuju nič slišali.

Naknadno štetje glasov o zaupnici italijanski vladi, ki jo vodi Zoli, je neprijetno pre- senetilo predvsem Zolija sa- mega. Izkazalo se je namreč, da za zaupnico manjka en glas in nem da je bil zanje oddan en glas več. Ker je Zoli javno odpovedal glasov- nom nezaščitnosti poslanecv, je zdaj v hudi zagati. Če bi bil dobesed, bi moral zdaj ostopajti od Zolija.

Zahodnonemška vlada je sprejela sovjetski predlog o razširitvi trgovine med obe- ma državama. Hkrati je zahte- vala, da se nemški vrtni in vsi preostali nemški državlja- ni iz SZ.

Kralj Ibn Saud, vladar Saudske Arabije, je po obisku v glavnem mestu Iraka, Bag- dadu, prvič obiskal jordansko glavno mesto Amman, ki je za delj časa v središču pozornosti zaradi znanih dogodkov v Jo- rdanu. Gre menda za politično kombinacijo, ki naj bi poveza- la Saudsko Arabijo, Jordan in Irak.

Na neki spini v bližini pristanišča Portsmouth so našli človeško truplo brez glave s deli potapljaške opreme. Trup- lo so našli blizu kraja, kjer je lani izginil slavni britan- ski potapljač Crabb. Takrat je bila med obiskom Hruščeva in Bulganina zasidrana v pri- stanišču sovjetske križarke Održnikide. Crabb si je je menda hotel ogledati pod vod.

Stopimo na obisk v urade za ROJSTVA, POROKE IN SMRTI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Nerazveseljivi podatki

Da bi zagotovili popolno točnost vodenja teh knjig nadzira TNZ s posebnim uslužbenecem delo matičarjev. Le ta je ugotovil, da so posamezni podatki dostikrat netočno vpisani zato, ker matičar od državljana ni zahteval potrebnih dokumentov, ki bi preverili resničnost njegovih navedb. To zlasti velja za obdobje od 1947-1951, ko matični službi nismo posvetili potrebne skrbi. Popravljanje teh napak bo to malomarnost odstranilo.

Territorialne spremembe, ki so nastale leta 1955, otežujejo pravilno poslovanje matičnih uradov; so primeri, da spadajo nekateri matični okoliši pod dve ali celo tri občine, ponekod celo med dva okraja, nekateri matični okoliši se ne ujemajo s področjem krajevnih pisarne in pod. Zato se pripravljajo v zveznem merilu nov zakonski osnutek, ki bo matično službo prilagodil družbenemu razvoju.

V našem okraju imamo 29 matičnih uradov in 31 matičarjev, urada v Vel. Gabfu in Mirni pa sta brez uslužbencev. Občine se za kvalitativni kader v matičnih uradih premalo zanimajo, saj bi prav v teh uradih morale imeti najbolj sposobne uslužbenke. Ponekod nalagajo matičarjem najrazličnejše druge naloge, zapostavljajo pa matično delo. Tako je v Veliki Loki moral hoditi matičar za živnozdravnikom na cepilne kokeši, v Adlešičih ga imajo za kurtirsko službo in podobno. Seveda so ponekod matičarji sami krivi, ker ne znajo običajnim ljudskim običajem prikazati, kako vsestranska je njihova služba. Tudi od matičarke, ki si med uradnim časom navje laze in manikira nohte, ljudje in občinski odbor seveda ne morejo kaj prida pričakovati. V Smarjeti je bilo treba matičarico zamenjati, ker ni imela pravega odnosa do državljanov. V Dragatušu se matičar bolj zanima za delo na svojem posestvu kot pa za svoj urad, medtem ko je nekje druge matičarju vpisovala uradne podatke v matične knjige njegova žena. Na take malomarnosti so bili seveda vsi prizadeži čimtelj opozorjeni, proti slabim uslužbencem pa je bilo seveda treba tudi primerno ukrepati.

Malomarnost, ki nam zelo škoduje

Ce kje, je vprašanje dostojnega uradnega prostora važno za matične urade in poročne sobe. Zal moramo ugotoviti za večino pisarn matičnih uradov v okraju, da so v dokaj slabem stanju, nimajo potrebnega inventarja, ponekod so vlažne in se knjige celo kvarijo. Na področju bivšega novomeškega okraja ima od 20 matičnih okolišev komaj 8 primerno urejene prostore in opremo. O mačehovskem odnosu ObLO do matične službe govori na primer izjava tajnika ObLO v Mokronogu, čes da TNZ kot nadzorni organ matične službe nima pravice izreči niti predloga za izboljšanje te službe, ker je to samo stvar občine.

Obvestilo naročnikom v inozemstvu

Vsem našim naročnikom v inozemstvu pošiljamo danes po dve številki Dolenjskega lista in jih prosimo, da pokažejo list svojim sorodnikom, prijateljem in znanecem, da bodo spoznali domači časnik dolenjske pokrajine in se nanj naročili.

Uprava lista

ObLO Trebnje je matičnemu uradu v Vel. Gabfu odvzel poročno sobo, DES po je odklopil električni tok na krajevno uradu, ker ni bila plačana elektrika.

Z malo več dobre volje pa bi tudi s sorazmerno skromnimi sredstvi lahko poročne sobe primerno opremili. Potem se ne bi zgodilo, da je poročna soba v neposredni bližini kovačnice, da med poroko razbija klavirno po nakovalu, ali pa da je poročna soba tik kuhinje zasebne stranke. Ponekod tudi odborniki omalovažujejo poročni obred, saj prihajajo k obredu v neprimer- ni obleki in podobno. V nekem matičnem okolišu je odbornik, ki je poročal državljanke, v zasebnem življenju večkrat pi-

jan, se pretepa in nima urejene osebne življenja. V nekem drugem okolišu niti ne zna prebrati nagovora novoporočencema. To seveda izra- bljajo razni klerikalni elementi, ki amalovažujejo pomen za- konske zveze, skienjene pred državnim organom.

Nove naloge matičarjev

Po novih predpisih matičarji ne opravljajo več vojaških zadev pri občinskih ljudskih odborih. Zato so razširili svoje poslovanje s tem, da sprejemajo za TNZ razne vloge (kot na primer za potrdila o nezakoznanju, za orožne liste, sprejem v državljanstvo, za potne liste, skrbje za prijavnico in odjavo službo ter podobno). Matični

uradi odslej tudi izdajajo osebne izkaznice, s čemer bodo državljanom prihranili nepotrebne stroške in zamudo časa. Po novi uredbi morajo matičarji odslej voditi za vsako vas posebej rojstno, poročno in mrljsko knjigo.

Zato bo več ko potrebno, da prevzamejo občine glavno odgovornost za opravljanje matične službe na svojem območju, TNZ pa obstaja samo nadzorni, inštruktorski in kontrolni organ. ObLO naj bi delu državnih matičarjev posvečali več skrbi, predvsem pa naj bi zagotovili primerne prostore in opremo za obrede. Le tako bo matična služba uživala v obeh državljanov ugled, ki ga tako važna javna služba mora imeti.

Večja proizvodnja - socialistični odnosi

(Prenos s 1. strani)

Pri kravi na leto in podobno. Zares imamo vse pogoje, čeprav zelo različne, da v posameznih rajonih dvignemo proizvodnjo visoko nad dosedanje povprečje. Zdaj, ko se dolenjski kmeti hkrati peča s pridelovanjem dvojitih ali celo tridesetih pridelkov, seveda o kakem donosnem gospodarstvu ne moremo govoriti. Napredni kmetje so to preprosto resnico že spoznali in zahtevajo taklo pomoč, ki bo v resnici dvignila našo vas. Pri tem bomo morali marsikaj, kar so bogatejši predelili naše države dosegli pred vojno, preskočiti. Naš kmet se hoče rešiti revščine in bo iskal pot k napredku z večjo pripravljenostjo. Socializem bo zanj v resnici novo življenje.

Samo od nas je odvisen nadaljnji napredek

Dolenjski kmet išče naprednih ukrepov. Lani smo porabili 11 vagonov semenskega krompirja, letos jih je bilo 70 pre malo. Umetnih gnojil so zadrage prodale toliko, kolikor so jih dobile. Samo do konca maja so kreditirale kmetom umetnih gnojil za dobrih 18.000.000 dinarjev. Iz okrajnih sredstev je šlo za kmetijstvo 10.000.000 din, od tega za plemensko živino 4 milijone din. Ta sredstva so bila pravilno razdeljena - z njimi so zadrage ustvarile blagovno povezavo od proizvodnje do poročnika.

Zivinoreja, sadjarstvo in vino- gradništvo ostajajo silekoproel osnovne gospodarske veje do-

lenjskega kmetijstva. Od njih pričakujemo največ. Niso pa to edine možnosti. V Beli krajini je od 15.000 ha stelnikov 3.000 ha sposobnih za kmetijstvo, medtem ko bo treba 12.000 ha pogozditi in spremeniti v pašnike. Zanimanja za gnojnicne jame je vedno več, prav tako pa tudi pripravljenosti za kre- ditne. Aktivni mladih zadržnikov kažejo sicer začetne, toda prav razveseljive uspehe. Mladi ljudje obetajo spremeniti marsikaj, kar je starejšim težko, včasih pa celo nemogoče. Ne smemo seveda pozabiti, da daje vse do- lenjsko kmetijstvo zdaj še vedno komaj 30 odstotkov pridelkov na trg, vse ostalo pa porabi samo zase doma.

Pri občinah bi bil potreben zbor proizvajalcev

Na posvetovanju je bila ponovno sprožena misel, da občine z izrazitim kmetijskim področjem nimajo organa, ki bi se s kmetijstvom načrtno pečal. Zato bi bil potreben zbor proizvajalcev pri občinskem ljudskem odboru, ki bi se ukvarjal z reševanjem gospodarskega položaja kot občinski organ. Tak zbor bi bil pri občini bolj potreben kot je pri okraju in re- publikli, saj kaže praksa, da je okrajni zbor nekako odmaknjen od terena.

Občine bodo morale pametneja gospodariti s sredstvi skladov, čeprav so bili ti sorazmerno šibki, so nekateri občine iz njih reševale razna vprašanja obrti, komunale itd. Tudi zapostavljaj- nja zadrug s strani občin bo mo-

ralo biti konec, saj si družbe- nega plana občine brez vsestranskega upoštevanja zadrage in njenega gospodarstva sploh ne moremo predstavljati. Rešiti bo treba končno tudi težave, ki jih imajo poslovne zveze, kmetijska posepešvalna služba pa bo svoje področje morala prenesti širše in neposredno v proizvodnjo.

(Prenos s 1. strani)

Ali proizvodni plan MOTO MONTAŽE ustreza potrebam domačega trga, ali pa morda zdaj po sejmu sodite, da bo treba v njem kaj spremeniti?

Sejem prometnih sredstev je samo potrdil pravilnost izbire našega proizvodnega programa. Zanimanje na sejmu je

Pismo iz Kragujevca

Dragi Dolenjell V Kragujevcu nas je nekaj Dolenjcev; kajpak se večkrat zberemo in največ se pogovor suče o rodnem kraju. Vsi smo naročniki Dolenjskega lista in vsak komaj čaka novo številko. Veseli smo, ko beremo o na- predku, gospodarskem in kul-

turnem, veselji smo vsakega kamna, ki je položen za novi objekt, in sploh vsega, kar je pozitivno za naše domače kraje.

Seveda bi radi tudi neposredno pomagali pri vsestranskem razvoju naše Dolenjske. Ker pa smo daleč od nje, se trudimo tukaj in tako vsaj posredno pomagamo našim domačim kra- jem. Upamo, da tudi tovariši iz drugih krajev naše domovine, ki so na Dolenjskem, delajo prav tako z verno in požrtvo- valnostjo za razvoj in dvig Do- lenjske.

V naši vojni pošti 6204 služil svoj rok tudi nekaj dolenjskih fantov. Večina njih so naročeni na Dolenjski list in ga prav radi prebrajo. Ko sem jim zadnjič omenil, da nameravam po našem listu pozdraviti Dolenjce, so se takoj soglasno pridružili pozdravu. To so:

Franc Boldin, Slavko Kovačič, Jože Grm, Jože Perša, Jože Trstenjak, Jože Fric, Ivan Dr- noček, Crti Lazar, Marjan Jare, Stefan Polajnar, Ludvik Pintar, Franc Gačnik in Milan Žagar.

Dolenjski list je za nas kot splošno pismo, iz katerega zve- mo vse novice iz Dolenjske; prav zato nam je tako priljubljen pa tudi prikladen.

Sprejmite vsi napredni in po- šteni Dolenjci lepe pozdrave in želje za nove uspehe pri na- predku in razvoju naše Dolenj- ske!

Kapetan ALOJZ BERLAN

50 let Marijana Kozine

4. junija je stopil v pet- deseto leto svojega življenja Marijan Kozina, slovenski skladatelj in akade- mik, naš novomeški rojak. Po preselci iz rodu znane Skabernetove družine, sin glasbeno nadarjenega sod- nika Jurija Kozine, je Ma- rijan že v družini dobil osnovo za bodočega muzika. Hladnikova šola je mlado- stni interes brusila in uravnavala, Dunaj in Pra- ga, glasbenika J. Marx in J. Suk sta mu bila mojstra in učitelja.

Vedno nemirnega je pot nosila po velikih glasbenih centrih in prireditvah, Salz- burg s svojimi svetovno- znanimi festivali ga je se- znanjal z velikimi in ne- smrtnimi mojstri in čaro- djem koncertnih dvoran, Pa- riz in London sta mu odkri- vala sodbno muzikalno- kulturo, London sam je da- jal tudi koncert jubilan- tove muzike. Ljubljana, Ma- ribor in Beograd so torišča njegovega dela v domovini.

Veliki čas osvobodilnih bojev ga je našel med par- tizani, kjer se je njegova muza sprostila v vrsto moč- no znanih in pevnih pesmi,

celo nujna »stranska« spro- stitev njegovega eksploziv- nega dolenjskega tempera- menta. Da je mimo drugih priznanj bil v L. 1956 tudi med nagradi naše sicer skromne Trdinove nagrade, je razumljivo in utemelje- no, po njegovi lastni izjavi pa mu je prav to priznanje rodnega mesta bilo ljube in dragocenejšje od vsega, kar je do tedaj prejel.

Eheu, fugaces, Marjane, Marjane, labuntur anni! Kaj hitro si jo primahal za nami, ki se na zunaj dostoj- stanstveni in glorioli »najviš- jega« vzpona življenjskih sil rahlo obračamo že pro- ti večernim zvezdam, pri tem pa nam v mladem srcu vje- in kipe še prav vse tiste vragolije, kot so jih polna bila »ta prava« mlada let! Naj Ti bo uspešno Tvoje zafrkljivo dolenjsko pero, predvsem pa naj se že »na sekirce« preljuje ves čar v petdesetletnem zorenju do- gnane muzike, ki jo še ča- kam od Tebe, Naj v njej zapoje tudi Tvoje Novo me- sto, to Ti z voščili za srečo in zdravje želimo

Tvoji novomeški prijatelji

Prodoren uspeh MOTO MONTAŽE

(Prenos s 1. strani)

Ali ste od kupcev na sejmu dobili kakšne posebne želje glede vaših sanitetnih avtomobilov? Kaj menite, kako se bo ta voz obnesel na naših cestah?

Sejem prometnih sredstev je samo potrdil pravilnost izbire našega proizvodnega programa. Zanimanje na sejmu je

Pismo iz Kragujevca

Dragi Dolenjell V Kragujevcu nas je nekaj Dolenjcev; kajpak se večkrat zberemo in največ se pogovor suče o rodnem kraju. Vsi smo naročniki Dolenjskega lista in vsak komaj čaka novo številko. Veseli smo, ko beremo o na- predku, gospodarskem in kul-

turnem, veselji smo vsakega kamna, ki je položen za novi objekt, in sploh vsega, kar je pozitivno za naše domače kraje.

Seveda bi radi tudi neposredno pomagali pri vsestranskem razvoju naše Dolenjske. Ker pa smo daleč od nje, se trudimo tukaj in tako vsaj posredno pomagamo našim domačim kra- jem. Upamo, da tudi tovariši iz drugih krajev naše domovine, ki so na Dolenjskem, delajo prav tako z verno in požrtvo- valnostjo za razvoj in dvig Do- lenjske.

V naši vojni pošti 6204 služil svoj rok tudi nekaj dolenjskih fantov. Večina njih so naročeni na Dolenjski list in ga prav radi prebrajo. Ko sem jim zadnjič omenil, da nameravam po našem listu pozdraviti Dolenjce, so se takoj soglasno pridružili pozdravu. To so:

Franc Boldin, Slavko Kovačič, Jože Grm, Jože Perša, Jože Trstenjak, Jože Fric, Ivan Dr- noček, Crti Lazar, Marjan Jare, Stefan Polajnar, Ludvik Pintar, Franc Gačnik in Milan Žagar.

Dolenjski list je za nas kot splošno pismo, iz katerega zve- mo vse novice iz Dolenjske; prav zato nam je tako priljubljen pa tudi prikladen.

Sprejmite vsi napredni in po- šteni Dolenjci lepe pozdrave in želje za nove uspehe pri na- predku in razvoju naše Dolenj- ske!

Kapetan ALOJZ BERLAN

Največ želja je bilo, da bi jih naredili čimveč. Vsekakor pa imajo tudi lokalne potrebe svoje posebne želje: nekateri želijo sanitetni voz z dvema le- žiščema, drugi spet z enim ležiščem in sedežem lid.Sku- šali bomo čimprej ustreči tudi tem željam. Zanimanja za sa- nitetna vozila je vsekakor ve- like, saj jih nihče v naši drža- vi ne izdeluje, tako da je na- bava teh vozil vezana pred- vsem na uvoz. Ravno zaradi tega so bila prisiljena domača karoserijska podjetja karo- seriirati 1,5 tonski tovornjak »Za- stava« kot sanitetni voz, ki pa zaradi svoje velikosti in teže ne nudi potrebne udobnosti bolni- kom. Dosedanja sanitetna vo- zila so se odlično izkazala predvsem zaradi svoje zado- voljive hitrosti in pa zaradi pro- stornosti in udobnosti za bol- nike in spremljevalce.

Kaj sodite o bodo- čih podobnih priredi- tvah Gospodarskega razstavišča? Menim, da je organizacija takih in podobnih sejmov zelo potrebna in zelo koristna. Ker je imel že prvi sejem tako ve- lik uspeh, upamo, da bodo bo- doči taki sejni še uspešnejši.

Naše bralce zani- ma tudi vaši dostavno- potniški avtomobili; kako bo z njihovo proizvodnjo?

Za ta tip vozila je izredno za- nimanje, ravno zaradi njegove vsestranske uporabnosti in praktičnosti. Do sedaj smo iz- delali največ takih vozil. Po- sebno se zanimajo zanj trgo- vski, gostilnska in turistična podjetja. Prav za te potrebe bomo morali letos narediti še kakih 200 voz in smo zato do- bili tudi potrebna devizna sredstva.

Izkoriščamo prilož- nost pa Vas prosimo, da bi bralcem našega tednika odgovorili še na vprašanje, kako je s proizvodnjo motorč- kov za dvokolesa in amortizerjev?

Motorčke za dvokolesa in amortizerje smo začeli izde- lovati zato, da našim kolezarjem omogočimo ugodnejšo vožnjo s kolesi. Z drugimi besedami: »motorizirati« hočemo tudi ti-

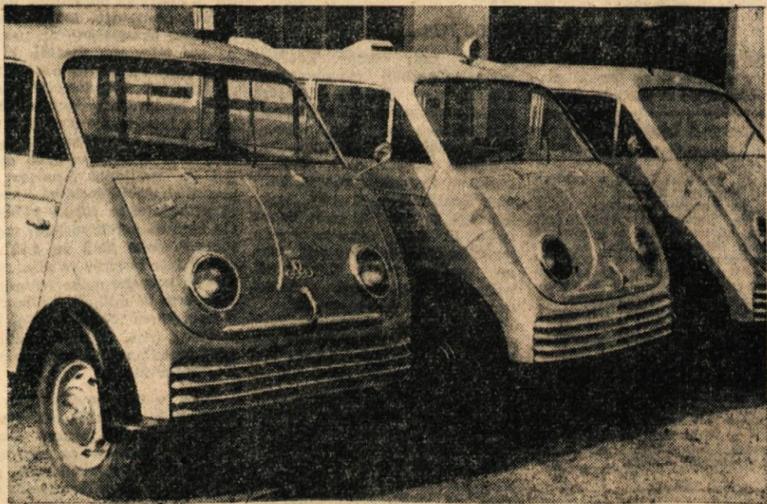

Pogled v notranjost sanitetnega avtomobila

Popravek

Popravljamo tiskarsko napako v članku »Krajevna muzejska zbirka NOB v Dol. Toplicah« v zadnji številki Dol. lista. V pet- tem odstavku se mora s stavek glasiti pravilno tako, da sta do- bili Notranjska in Primorska svo- je muzejske ustanove, med kate- rimi je samostojni Splošnoškolski (jamski) muzej v Postojni, rud- niški muzej pa v Idriji.

Uredništvo.

Pogled na lične izdelke novomeške MOTO MONTAŽE: kombinirani, sanitetni in potniško- dostavni avtomobil. Vse, kar je MOTO MONTAŽA razstavila na I. sejmu prometnih sredstev v Ljubljani, je tudi prodala. Vsestranska uporabnost kombiniranega potniško-dostavnega vo- zila je vzbudila živahno zanimanje gostinskih, turističnih in trgovskih krogov. Ni manjše pa si bilo zanimanje za sanitetni voz.

Krajevna muzejska zbirka NOB v Dolenjskih Toplicah

Dolgoletno delo naprednih dru- štev v Toplicah je dobilo svojo radikalnejšo usmeritev zlasti v tridesetih letih. Društvo kmetijskih fantov in deklet s svojimi agi- nimi družinami v Podhosti in Gor. Susicah in prirejanjem raz- noolikih tekmovalj je razbalo- vno dolino, poleg tega pa je v Henigmanovi čevljarški delavni- ci mladi Maks imel skoraj neka- ke stalne seminarje, kjer so se njegovi delavci pa tudi ostala mladina seznanjali z idejami in pokretom takrat ilegalne Partije. Da je vse to dobilo vidnega iz- zraza zlasti v razgibanem politi- čnem vrenju 1935-1941, je razum- ljivo. Demonstrativno skupinski- glasovanje za opozicijo, manifesta- tivni obhodi, zlasti pa zbira- nje podpisov na protestni vlozi zaradi oblastne ustavitve »Ljud- ske pravice«, kakor tudi topliški izlet »svobode« iz Novega mesta, o vsem tem govori vrsta fotogra- fij in dokumentov.

Vse to tvori uvod v glavni del zbirke, ki zajema obdobje NOB. Po fašistični okupaciji - glej po- zneške Italijane v Toplicah - se iz predvojnih žarišč organizira delo Osvobodilne fronte. V jeseni leta 1941 so tudi Topličani med borel vrste novomeške čete na Brezovi rebr, od koder kretno konce oktobra v napad na Bučko. Na povratku 14. novembra pade na Moravski gori Maks Henig- man.

Proti pomladi 1942 ožive tudi gozdovi nad topliško dolino, v ka- teri je izselitev Kočevarjev, po

večini zagriženih nacistov, ustva- rila mirno in varno zatije. Pod Petrom nad Sotesko se zbira Do- lenjski bataljon, aktivnost je ved- no večja, pritok partizanov se krepi. V Toplicah cepajo zastup- ljene Italijanske mule, v voja- škem krunu pa najdejo zdrobite- lno steklo. Italijanski posadki po- staja tesno in 21. maja zapusti Toplice v smeri proti Straži, z nasprotni strani pa že vriska partizanska pesem. Toplice so svobodne in v glavnem tudi osta- nego svobodne ves čas NOB. Iz Straže, kjer je bil sedež 6. ar- tiljerijskega bataljona, se izob- rošila iz sklopa Italijanske soške divizije, pa od časa do časa iz- padajo Italijanski oddelki, zlasti ob času slinega napada na Rog v avgustu 1942. Takrat Italijani vpa- dajo v Meniško vas in Podhosto in pri koročcu v Vavti vasi ter ob pokopališkem zidu postrele vr- sto vaščanov teh vasi. O tem go- vore njih fotografije - in ste- ber iz koročca z dobro vidnimi sledovi morilskih krogel. Na tem mestu sta prikazana tudi tabo- rišča smrti na Rabu, Renčevcu in v Dachau, kjer je bilo zlasti mnogo internirancev iz okolice Toplic.

V letu 1943 je bila prav to- pliška okolica pozorišče važne preureditve partizanske vojske: julija sta bili tu formirani prvi dve slovenski diviziji - o tem govori fotokopija dokumentov - ki takoj nato napadeta so-

vražno postojanko v Zužem- berku.

Po kapitulaciji Italije je bilo v Toplicah sline živahno. Iz Novega mesta, pa preko Novega mesta tudi iz Ljubljane in drugod so prihajali partizani v velikem številu v Toplice in okoliške vasi so se selila šte- vilna skladišča, v Soteski je bil Glavni štab Slovenije, na Selih r. Toplicah je poslovala Upravna komisija, v Podhosti, Obrhu, Podturnu itd. so se na- stamili odbori organizacij žena, mladine, znanstveni in kultur- ni delavci itd. Ta čas je bila v Toplicah formirana VIII. bri- gada Frana Levstika. O vsem tem govore nekateri dokumen- ti in fotografije na razstavi, kot je prikazano tudi razdeja- nje, ki so ga povzročile neme- ške bombe ob sovražni ofen- zivi oktobra 1943. V začetku 1944 je bila v Toplicah formi- rana tudi VDV brigada. Ta čas postajata izredno pomembni dve področji blizu Toplic: Sta- re žage in Rog.

V nekaterih zapuščenih ko- čevskih žagah in mlinskih te- prisojnih domovanjih in zida-

nica v Novi gori je bile vedno bolj živo. Ze l. 1942 so bili ustvarjeni začetki nekaterih mehaničnih in puškarskih delavnic. L. 1943 pa je bil tu or- ganiziran cel sistem delavnic, v katerih se je izdelovalo in popravljalo vse možno, kar je potrebovala vojska pa tudi bolnišnice na Rogu. »Naša Ško- dovka« so partizani ponosno govorili o Starih žagah. Pa saj so tam končno res izdelovali tudi - »Partop« (partizanski top), ki je bilo čisto spoštovanja vredno orožje. O teh delavnicah govori vrsta fotografskih posnetkov.

Pomembnost Roga je bila dvojna: od l. 1943 je bil stalni sedež vodstva osvobodilnega gibanja (baza 20), občasni sedež Glavnega štaba, Zavezniških misij, partizanskih tiskarn in l. 1944 tudi Znanstvenega inšti- tuta, predvsem pa varno zato- čišče - partizanskih bolnišnic. O tem zopet govori vrsta po- snetkov, pa tudi nekaj prvih muzejskih predmetov: strojni- ca »Zbrojevka« zaščitne čete Zgornjega Hrastnika, hodulje in podobno iz Jelendola itd. - Partizanski tisk iz roških ti- skarn predstavljajo nekatere izdaje listov in brošur, rast ljudske oblasti na tem področ- ju pa letaki, okrožnice itd. ter fotografije raznih odborov in tečajev.

Posebno pozornost vseh obl- skovalcev pa vzbujajo fotogra- fije padlih borcev in žrtev iz Toplic in okolice. Nad 280 živ- ljenj je žrtvoval ta okoliš, od teh je na razstavi zbranih 232 fotografij, lepo razvrščenih pod velikimi stekli. Ta edinstvena zbirka fotografij, pietetno in estetsko dovršeno eksponirana je dragocena v dveh ozihih; da- je pobudo svojem ozihi, kate- rih slik še ni, da jih poiščemo in dajo na razpolago za kopir- anje, daje pa tudi možnost za dopolnitev ali popravke zgo- dovinkega gradiva (spominov itd.), kar je izredno važno za pisanje občinske kronike, s tem pa tudi za zbiranje podatkov za zgodovino NOB.

Zbirko dopolnjuje šest lino- rezov Nikolaja Pirnata in ne- kaj fotospisov grafik partiz- anskih slikarjev B. Jakca in M. Miheliča. Ta bežni pregled topliške krajevine razstave Dolenjskega muzeja seveda ni popoln, tako kot tudi razstava sama pozna- valcu kaže še občutne vrzeli. Toda začetek je tu, dobre volje in sposobnosti za izpopolnjeva- nje ne manjka, razumevanja in upoštevanja od strani orga- nizacije ZB kot tudi oblasti pa je bilo že do sedaj dovolj izpri- čano!

Janko Jaro

Za dom, družino in gospodinjstvo

Tudi moj otrok mora biti zdrav in rdečeličen

Zavrt se z mano v veselje živ-
žav ob vašem vodnjaku! Vese-
le in brezkrbno življenje sije
otrokoma z obrazov, pa tudi vtr-
očesa, blede lica, drobna
ročice marsikaj povedo.

Kako dobro jih šele poznajš,
kako jim znaš brati vse na
obrazu, če jih imaš pred seboj
ves dan. Tonček je tako droben,
oči ima globoko vdrite, zadnje
minuto priteče v šolo nasmejan,
kmalu pa mu veke trudno pa-
dejo na oči. Zakaj? Zakaj je
Anica tako blede, zakaj vedno
toži, da jo bolj glava in trebu-
šček?

Zdravstvena anketa je. Otro-
ke merimo in tehtamo. Zakaj so
France, Janez in Peter za svoja
leta tako majhni, zakaj tehtajo
Franca, Tinka in Jožica po dva,
tri, pet in več kilogramov pre-
malo? Zakaj se Ljilja tako te-
ško uči, zakaj ima Andrej vsa-
ko bolezen, ki je v vasi? Zakaj?

»Le kaj je našemu, da nič ne je?«

Potem pride še mama. »Saj
vem, da je v šoli zanič, ampak
tako rahlega zdravja je. Ko pri-
de zjutraj v paše, skoraj nič ne
je, nič bolje ni, ko pride opo-
dne iz šole. Sama ne vem, od če-
ga živi. Sosedov je pa tako kre-
pak in rdeč. Le kaj je našemu?«

Ko smo govorili o otrocih, je
že večkrat kdo dejal, da se
kmečka žena premalo zanima
za svoje otroke. Draga kmečka
mati! Kljub temu, da vemo za
delo, ki pogosto presega tvoje
moči, bi včasih temu skoraj mo-
rali pritruditi. Opazila si zdrava,
krepkega sosedovega fanti-
ka, tudi ti si želiš takega. Zato,
ker to želimo, moramo tudi sre-
di kopice dela najti nekoliko
več časa za našega otroka.

Otrokov razvoj in njegovo
zdravje to je odvisno od mno-

gih stvari. Prav gotovo pa je
najvažnejše to, kake otroke
hranimo.

Ce se hočemo pravilno hrani-
ti, moramo vedeti iz katerih
snovi je sestavljeno človekovo
teleso, prav tako pa tudi, v ka-
terih živilih te snovi dobimo. O
tem so napisane cele knjige.
Marsikatera je o teh stvarih že
brala ali slišala na predavanju.

Otrok naj spočit in v miru poje izdaten zajtrk!

Skoraj gotovo imamo največ
skrbni in težav s šolskim otro-
kom. Mlajši, ki je še doma, je
lahko vsak čas (pravilno pa je,
da ga navadimo na red), otrok
pa, ki gre v šolo in ni jedel
zjutraj, bi ostal brez hrane dve,
tri ali celo pet ur. Zakaj je naš
otrok, ki ga zjutraj smo ga zbudili
ob petih, gna je na pašo. Jutra so
hladna, otroke pa vidimo na-
vedno boste. Domov je prišel
premažen, zaspan, sosedovega
je srečal na poti v šolo. Ali

Ali bi?

bomo še vprašali zakaj ne zaj-
trkuje? Nobeno delo nas ne bi
smelo opraviti krivde, ki jo

delamo svojemu otroku s tem,
da ga pošiljamo na pašo še pred
poukom. Upam, da je takih
staršev, ki mislijo, da otrok v
šoli počiva in zato lahko malo
dela že pred poukom, že ves ze-
lo malo. Vedemo, da bo otrok v
šoli moral krepko delati, zato
potrebuje pošten zajtrk. Naspan
otrok bo lahko jedel. Kaj mu
bomo dali? Kava in kruh je
premalo. Otrok naj se naje zel-
ja in žganecve! Če nimamo navade
zjutraj toliko kuhati ali tega ne
ugetemo, mu damo nekaj
močnega h kruhu. Mogoče smo
kuhali svinjino — pustimo rez-
no ali dve za otrokov zajtrk!
Jajca so draga, denarja vedno
manjka, vendar lahko jutri le
skuhamo tudi našemu šolarju
jajček. Morda posnemate mle-
ko. Surovo maslo prodaste,
ostane pa vam posneto mleko.
Z malo truda lahko naredite iz
posnetega mleka sir, ki ima
dragocene beljakovine, ki so za
otroka važnejše od maščob.
Najmanj dela boste imele s
skuto. Otrok se je bo navadil
in jo bo imel rad. Poskrbimo
še, da damo otroku zajtrk pra-
včasno, da poje v miru in sit
bo odšel v šolo.

Malico mu damo dopoldne in popoldne!

Otrok bo v šoli tri, včasih celo
pet ur. Predelajo bo brez ma-
lice. Pripravimo mu jo. Najbolj
tole: malica naj se ne valja po
torbi. Kupimo polivinilno vrečko,
lahko jo šešemo same iz
starega, že strganega polivinil-
nega prta. Kaj mu bomo dali za
malico? Kruha, namazanega s
surovim maslom, z jetrno pa-
steto ali pa mu damo zraven
košček sira, klobase, damo mu
peš krahmev, suhih hrušk, eno
ali dve jabolki. (Preberite knji-
žico: Malice in še kaj!)

Pogosto, zlasti v toplejših me-
secih, pride otrok h kosilu raz-
grten in žejen, skoraj brez vsa-
kega telesa. »Nisem lačen, ne
bom jedel«, nam pravi. V skro-
delico mu nalijemo kislega mle-
ka, premešamo ga z žlico, da
postane redko in otrok naj ga
popije! Osvežilo ga bo in mu vr-
nilo tek. Ne silimo otroka v
zgodnjem času jedlo. Pred
njo mu damo vsaj malo red-
ke juhe. Kuhajmo čim bolj
mešano hrano. Le ob krompirju
in moki se otrok ne bo pravil-
no razvijal. Včasih mora biti za
kosilo tudi meso, pri pripravi

Zakon o kmetijskih združenjih

Posebna komisija Zvezne
ljudske skupščine in Zveznega
izvršnega sveta je začela 4. ju-
nija v Beogradu ponovno zasa-
diti; sestavlja osmtek novega
zakona o kmetijskih združenjih.

jedi uporabimo čimveč mleka,
vsaj nekaj jajc, nikakor pa ne
sme manjkati sveže zelenjave.
Če je bilo kosilo bolj reвно,
damo otroku še kozarec mleka.

O, kako tekne, kar je pripravila mamica!

Tudi popoldne ne pozabimo na
otroka. Otrok pozabi, da je la-
čen, posebno, če je med otroci.
Pokličimo ga. Prav rad bo po-
jedel skodelico kislega mleka
in črnega kruha. Kdaj pa kdaj
mu damo surovega kislega zel-
ja, ki ga zabelimo z oljem. Su-
rov, rumen korenček naj poma-
ka v sladkor in ga grize.

Večere naj bodo lahke:
krompirjeva juha, mleko, mleč-
na kaša, mlečen riž, mlečen
zdrob, testenine s skuto, solata,
žganci z mlekom in podobno.

Pomlad je. Njive nas kličejo.
Tako malo časa nam ostane za
dom. Z dobro voljo pa bomo
našle še pol ure časa in pripra-
vile otroku malico ali popoldno
kosilo. Ves trud bo poplačan ob
pogledu na zdravega, krepkega,
rdečeličnega šolarja.

Marija Prijatelj

Sestav okrajnega odbora RK

Na zadnjem občnem zboru
okrajnega odbora RK so bili iz-
voljeni: za predsednika prof. ing.
Ivo Zobeč, za podpredsednika
dr. Adolf Spiler, za tajnico Mi-
lica Šali, člani odbora pa so še:
Jože Moretiti, Martina Petrič,
Janez Solmajer, Leon Škrabl,
Ludvik Rečko, Loze Mlakar,
Janko Gorjanc, Miha Gostiša in
prof. Bogomil Kovač. Člani ple-
numa so še: Ana Štemberger,
Ljilja Globevnik, Nežka Dra-
goš, Rado Kordič, Valerija Jor-
dan, Ludvik Slak, Franc Lesko-
vec, Zora Kneisel, Marija Lav-
rič, Marjana Aš, Anton Gros,
Henrik Novak in Angelea Pret-
nar. V nadzornem odboru so:
Bogdan Vrančič, Adolf Mavrovič
in Jakob Mikulič.

KRI ZA ŽIVLJENJE

Pretekli teden so oddali kri
na novomeški transfuzijski
postaji naslednji uslužbenci
Splošne bolnišnice Novo me-
sto: Ivan Šime, Albina Turk,
Ivan Pograjc, Nežka Jaklič,
Drago Krese, Artur Galič, An-
gelea Jereb, Jožica Dular, Vin-
ko Žabkar, Tončka Šinkovec,
Pavel Košir, Rozl Prosenik,
ter Nace Murgelj — uslužbe-
nec Okrajnega zavoda za soci-
alno zavarovanje v Novem
mestu, in Franc Lukšič, KGP
Novo mesto.

Vzpodbudnik rasti

Razne kemične tvarine in ra-
dioaktivna žarčenja za pospeše-
no rast rastlin so že doslej upo-
rabljali z mnogo uspeha. Ven-
dar je vsa ta sredstva sedaj da-
leč presejala težkovana giberi-
na kislina, ki jo proizvajajo ne-
katere plesni. Znanstveniki
Agronomski inštituta Beta-
ville v Ameriki so z njo podvo-
jili, v marsikaterem primeru
pa celo potrojili višino, obseg
in rodovitnost velikega števila
kulturnih rastlin.

Ne ženska, temveč družbena vprašanja

... Plenum Socialistične
zveze smo občutili vsi kot mo-
čno podporo prizadevanju žensk
in težnjam naprednih sil pri-
nas v delu za tisto, kar smo
vključili v svoj program glede
resnične vzpostavitve enako-
pravnosti žensk, glede njih raz-
zremenitve kakor tudi glede
zboljšanja življenja naših de-
javnih ljudi. Poročilo tovariša
Radosavljeviča in razprava-
nje, zlasti besede tovariša Kar-
delja, vse to je analiziralo
vzroke sedanega stanja, ki nas
dostikrat vzmirja in nas dela
nezadovoljne, nakazalo pa je
tudi jasno perspektivo, pot in
sredstva za boj proti takšne-
mu stanju.

Kar zadeva sedanje stanje,
je bilo ugotovljeno, da se v na-
šem družbenem življenju doga-
ja, da sodelovanje žensk v or-
ganiziranih družbenih upravljan-
jih na vseh stopnjah ne ustreza
resnični družbeni dejavnosti
žensk, hkrati pa nekateri me-
nijo, da naj bi vprašanja, ki
naslajajo v zvezi z družbenim
uvlečevanjem žensk, obravna-
vale ženske same s svojimi
vlastnimi organizacijami, ne pa
vsa družba kot svoja vpraša-
nja. Ti dve stvari istega pro-
blema: da žensk ni tam, kjer
se obravnavajo družbena vpra-
šanja, in da družba ozirama
javno mnenje meni, da so ta
vprašanja stvar žensk samih,
to je pravzaprav drugo z dru-
gim kar najtesneje povezano.

Tovariš Kardelj je razlenju-
joč, zakaj družbeni položaj
žensk pri nas ni zadovoljiv,
ugotovil, da je glavni vzrok v
zaostlosti proizvajalnih sil v
naši državi in da ne smemo
obrnjavati tega vprašanja kot
ločeno vprašanje, ki ga je mo-
glo rešiti ne glede na razvoj
proizvajalnih sil in na razvoj
zavesti v zvezi z razvijanjem
proizvajalnih sil, ampak da
moramo videti v njem sestavi-
ni del naše gospodarske in
družbene igradnje. Vprašanja
enakopravnosti, razbremenitve

VIDA TOMŠIČ

(na plenumu Zveze žen-
skih društev — 24. aprila
1957 v Beogradu)

ALI BO ALI NE BO?

Društvo prijateljev mladine
v Črnoljubi se bori že dve
leti za ureditev otroškega vrta
in pionirske knjižnice. Dose-
danji trud bi že rodil uspehe,
če ne bi OZZ v Novem mestu
zavlačevala izvedbo prenosa
lastništva stavbe, ki je v zve-
zi z dodelitvijo poslojpa, na-
menjenega za otroški vrtec v
Črnoljubi.

Vzrok zavlačevanja nam je
nerazumljiv, ker je bil že ja-
nuarja 1957 sprejet sklep na
seji upravnega odbora Zdrav-
ne proizvajalne zveze v Črnol-
jubi, da se dodeli DPM zgradba
za vrtec. Na tej seji sta bila
prisotna tudi podpredsednik
in tajnik OZZ Novo mesto in sta
se strinjala s prenosom lastni-
štva. Po petih mesecih je
kljub večkratnim posredova-
njem ostalo vse le pri besed-

dah. Odločbe o prenosu lastni-
štva ni od nikoder! Mnogo za-
poslenih mater v Črnoljubi pa
skrbijo in z negotovanjem gle-
da na svoje najmlajše, ki so
često brez nadzorstva. Razum-
ljivo je, da matere nestrpno
pričujejo ali bo ali ne bo
rešeno to, za Črnoljubo tako
važno vprašanje.

Že nekaj mesecev imamo
knjižnico za pionirje, ki ne
more poslovati. Kljub večkrat-
nim urgencam še vedno čaka-
mo gradbeno komisijo iz No-
vega mesta, da izda dovoljenje
za ureditev vhoda v knjižnico.
Želimo, da bi merodajni čit-
nitelji upoštevali te vrstice in
jih smatrali kot ponovno proš-
njo za dokončno ureditev teh
že skoraj rešenih zadev.

Odbor DPM v Črnoljubi

Plemenito delo za sočloveka

Rahlo je potrkalo, pred vrati
je stala tovarišica:

»Prosim, če bi plačali članarino
Rdečega križa, 60 dinarjev
za vse leto.«

Družina je obstopila ženo, ki
je položila na mizo spisek z dol-
go vrsto imen, gospodar pa ji je
izročil svojo in ženino člansko
izkaznico.

»Kar za vse leto vpišite, za
Rdeči križ bomo vedno imeli,«
je dejal in položil 120 dinarjev
zraven izkaznice. Ko je tovarišica
iskala imeni, je listala po zajet-

nem seznamu, v katerem je bi-
la številka 60 največkrat zapi-
sana.

»Ali ljudje radi plačujejo ali
pa jih morate prepričevati?«
je povprašala mati, ko je tovarišica
izpolnjevala svoj spisek.

»Le redki odklonijo. Menda že
res skoraj vsakdo pozna delo
Rdečega križa in široko področ-
je, kjer se naše organizacije čer-
daje uspešneje udeležujejo. Je
seveda nekaj izjem, kjer mo-
ramo večkrat potrkati, pa to so
res le izjeme.«

Vsestransko široka in bogata dejavnost

Teško je v kratkem članku
našteti vse, kar so organizacije
RK s svojo vsemogočnostjo opravile
v korist zdravja, blagostanja in
pomoči otrok in odraslih. Okrajni
odbor RK je omogočil 50 otrok-
om zdravljenje ob morju, zbir-
nel je denar za dograditev okre-
vališča ob morju, skrbel je za
prevzem, skladiščenje in pravil-
no razdeljevanje pomoči, ki jo
je dobival od mednarodne or-
ganizacije RK, organizacije Carre,
Sveta svetovnih organizacij cerk-
ve in Luteranske svetovne po-
moči. Samo lani je znašala vred-
nost tega materiala malo manj
kot 45 milijonov dinarjev. To
pomoč so dobili socialne organizacije
in bolnišnice v široki kuhinji.
Od tega so dobili socialni upravi-
telci samo živila za 8.921.380
din, solčke kuhinje pa sira, riža,
bele in koruzne moke ter mleka
za dobrih 36 milijonov dinarjev.
S tem delom je RK opravil po-
membno delo, saj je pomagal
4.230 posrilec in skrbel za malice
14.100 otrok.

Zlasti v oddaljenih vaseh so
zdravila in obvezilni material v
šolskih omarih za prvo pomoč
dostikrat reševal za človeška
življenja. Brezplačno prvo po-
moč je v zadnjih dveh letih do-
bilo 19.880 ponesrečenec.

O malih asanacijah kot so
urejanje in izboljšanje gnojšč

in gnojščinski jam, urejevanje
izvirkov, vodnjakov, perišč, ure-
janje kmečkih domačij in po-
dobno, smo že večkrat pisali. V
zadnjih dveh letih je družba
prispevala za taka dela 4.942.024
din, vrednost zgrajenih 26 ob-
jektov pa znaša 18.971.082 din.
Prihranek znaša torej dobrih 14
milijonov dinarjev. Rdeči križ
je vodil in usmerjal ta dela, za
katera so vsačani prispevali
več kot pol milijona v materialu
in naredili za vodovode, vodnja-
ke, perišča in ostalo 16.000 de-
lovnih ur. Skupno delo, ki pove-
zuje celo vso v naporih za isti
cilj, odpravlja tudi stoletno za-
korenineno sebičnost, nevoščivost
in skodloženost. Rdeči križ
je v našem okraju tudi na tem
področju zoražal že globoke
brzde.

Skrb za splošno zdravstveno
prosvetljevanje je ena izmed
naloz RK. Tudi lani je bilo 11
zdravstveno izobraževalnih te-
čajev za dekleta, na novo so bili
vpeljani zdravstveni tečaj po
tovarnah, zdravstvena predava-
nja pa je poslušalo tudi 600 ml-
adincev. Mimo tega je bilo 67
predavanj, med temi 34 s filmi,
obisk pa je bil pravi dober.

Tiho in skromno, a nadvse
blagodejno je delo komisije za
borbo proti tuberkulozi. Zlasti
ga poznajo bolniki, ki prihajajo
na zdravljenje ali pa so opu-
ščeni iz bolnišnice.

Delo z mladino v podmladkih
RK je rodilo v okraju zadnji
dve leti vidne uspehe. V vrstah
RK je že 82 odstotkov vse šol-
ske mladine, ki s pomočjo po-
žrtvovalnih prosvetnih delavcev,
pionirjev in mladinske organi-
zacije ter odborov RK skrbi za
higieno v šolah, za vaje v prvi
pomoči, pomaga v šolskih kuhin-
jah, si dopisuje z mladino dru-
god po državi in podobno.

Prištevajo še prizadevano po-
žrtvovalnost komisije za krvoda-
jalstvo, ki je zlasti po otvoritvi
nove transfuzijske postaje v
Novem mestu, pokazala vso ko-
ristnost svojega vztrajnega dela,
pa s tem seveda vsestranske de-
javnosti Rdečega križa v okraju
še ne bomo v celoti prikazali.
Morali bi opisati delo nesebičnih
odbornikov in odbornic RK, ki
v Novem mestu in drugod zbi-
rajo stara oblačila in obutev, ob-
činskih odborov RK, ki v dosti-
krat zelo težkih pogojih razde-
lujejo pomoč in skrbe, da jo
dobe najpotrebnejši socialni
upravičenci. Morali pa bi dodati
seveda še marsikaj, da bi v ce-
loti zajeli vse delo RK v okraju.

Obracun okrajne organizacije
je pokazal, da organizacija RK
na Dolenskem uspešno uredi-
čuje svoje poslanstvo. Podprimo
ga s tem, da s članarino in z
ostalo pomočjo pomagamo izvr-
ševati dostikrat skrite, pa zato
nič manj važne naloge, ki jih
organizacija ima.

M. P.

IZ SENTJERNEJA

PRED KONCEM SOLSKEGA LETA

Solsko leto gre h kraju. Četrta
gimnazija in tretji letnik valen-
ske šole sta že zaključila pouk,
miki oprosteno sprejemnega iz-
pita ob prestopu v višjo gimna-
zijo, na učiteljske ali druge stro-
kovne šole, je jednolito med di-
jaki kot bomba. Mnogi obhajlje-
je, da se niso bolj potrudili. Iz-
piti pač niso nikomur prijetni.
Morda tudi starši sedaj spozna-
vajo in premišljujejo, kako bi
milo lahko otroku prihraneno
mного truda in skrbi, če bi ne
bil med letom preobremenjen z
domačim delom in bi imel več
časa za učenje. Za letošnje se-
veda prepozno, dobro pa si je to
zapomniti za prihodnje. Pošiljaj-
mo otroke redno v šolo, damo
jim dovolj časa za učenje, saj
je izobrazba najboljša dota, ka-
tero jim lahko damo.

MAJ IN JUNIJ — MESECA PRIREDITEV

Ze maja je imela mladina mno-
go veselja ob pevskem festivalu
v Kostanjevici in na Dan mlado-
sti, mesec junij pa bo še bolj pe-
ster in bogat s prireditvami. V
nedeljo, 16. junija bo razstava rib
in izdelkov Valenske šole. 23. ju-
nija bo nastop vseh teledajnih
oddelkov, ki na Dan mladosti za-
radi hudega naliva niso mogli
pokazati svojih lepih prostih vaj
in teledajnih iger. Ta dan bo v
šoli na trgu ves dan odprta raz-

»Mamica, glej, ali nisem dobro
samenjal za star papir?«

stava pisemnih in risarskih izde-
lkov ter ročnih del učencev Sen-
tjernejske šole. V prostoru javne
knjižnice »Franceta Prešernov
v Sentjerneju bo hkrati knjižni
srečevalo. Razdeljenih bo ob tej
priložnosti 250 knjig, revij, ml-
adinskih listov in raznih časopisov.
In kar bo najbolj veselo — vsaka
srečka bo zdelala dobitki!

V sredo, 26. junija dopoldne bo
v dvorani zaključna prireditev
vseh treh šol: otroškega vrta,
osnovne šole in nižje gimnazije.
Letos bo ta prireditev nekaj pev-
ski koncert »Sentjernejskih pe-
telincov«. Razen malčkov bodo
nastopili tudi otroci vseh razre-
dov osnovne šole. Vsak razred bo
zapel 2-3 pesmi, ki so se jih med
letom v šoli naučili. Za zaključ-
ček pevске revije bosta nastopila

še osnovnošolski in gimnazijski
pevski zbor s povsem novo na-
študiranim sporedom. Zastopnike
oblasti, člane Društva prijateljev
mladine in drugih organizacij,
predvsem pa starše, je sedaj ob-
veščamo in prosimo, da si ta dan
vzamejo vsaj eno uro časa, ki ga
naj posvetijo naši mladini.

Nekaj pa se nam žal ni posre-
čilo. Ves mesec maj je igrala
družina KUD »Brata Prinkovi-
čeva« s katero je hotela za konec
solskega leta razveseliti mladino
in odrasle. Vse je propadlo, ker
za dve najmanjši moški vlogi ni-
so mogli dobiti igralcev. »Skoda, res
skoda!« tarnajo igralci, ki so to-
liko prostih ur žrtvovali za vaje,
še bolj pa otroci, ki so se jim
od srca veselili.

Vitamini, brez katerih ni življenja

Hrana, ki jo človek sprejme, je
sestavljena iz beljakovin (mesni
izdelki), maščob in ogljikovih hidratov
(krompir, žito, stročnice in podobno),
iz vode in mineralnih snovi, ki so bo-
disi v vodi v neznatnih količinah
raztopljene ali pa bogato zastopane
v zelenjavi.

Kljub bogatim kalorijam, ki jih s
to hrano zaužijemo, bi naš organizem
kmalu začel pešati, če ne bi dobival
vitaminov, ki preprečujejo različne
bolezni kot so rahitis, skorbut, beri-
beri, pelagra in druge motnje v obli-
ki utrujenosti, glavobola, neurajlija,
pomanjkanje apetita, izpadanje las,
slabokrvnost in podobno.

Vsi ti bolezenski pojavi nastanejo
zaradi pomanjkanja vitaminov, kar
imenujemo a-vitaminoza. Ta beseda
pomeni z vitaminom A (o katerem bo
pozneje govora), nič obravnavi, temveč
je latinska skovanka, ki pomeni ne.
Vitamini so v hrani zastopani v tako
majhnih količinah, da si komaj lah-
ko predstavljamo. Izračunali so, da
predela človeški organizem v dobi
sedemdesetih let ne več kot 1/20 g vi-
tamina A.

Vitamini označujemo z velikimi
črkami latinske abecede in sicer po
vrsti, kakor so bili odkriti.

vitamin A, le da je rumene barve.
Mnogo ga je v korenčku, solati, špi-
neči, paradizniku in drugi zelenjavi.
Kot tak pride v želodec in tanko čre-
vo, od tod pa v jetra, ki skrbijo, da
se vitamin A enakomerno porazdeli v
vse organe.

Večkrat se sliši o takozvani kurji
slepoti, ki ni redka bolezen. Prav v
pomanjkanju vitamina A je vzrok za
nočno slepoto. Med prvo svetovno voj-
no so naprimer Danci prodali ostalim
državam surovo maslo, sami pa so se
hranili z margarino, ki ne vsebuje vi-
tamina A. Večina ljudi je postala
slepa, čim je nastopila noč. Znani so
še številni drugi primeri. Tudi med
ljudmi, ki žive skromno in dobijo
premalo vitaminov, se opaža ta bole-
zen.

Turkmanski si pomagajo s coprnja-
mi. V velikih kotel vržejo jetra velike-
ga ovna in po najrazličnejših cere-
monialnih obredih jih mora bolnik po-
jesti. Jetra, kot že omenjeno, so bogat
»magacin« vitamina A. S pomočjo ta-
ke coprnje bolnika ozdravijo, je prav-
zaprav najmodernejšo zdravljenje a-
vitaminoze.

Važna funkcija vitamina A ni le v
pravkar omenjenem, temveč se kaže
še na mnogih drugih mestih. Če pri-
manjkuje ta vitamin, se očesna in
nosna sluznica osuši in vname. Če
zimo osiromašijo telo na vitaminih, ker

je prehranjevanje z zelenjavo težko.
Na pomlad pa болоhajo ljudje na raz-
nih prehladih, predvsem nosne sluz-
nice, kar pripisujejo zopet pomanjka-
nju vitaminov.

Človeško telo potrebuje vsak dan
eno tisočinko grama snovi, v kateri
je vitamin A. Največ ga je v ribjem
olju.

Vitamin B je produkt nižjih rast-
lin. Posebno mnogo ga je v kvasu, v
mladem organizmu in klijočih žitari-
cah, ter v lupini žrn.

P znan je primer vzhodne Azije,
kjer je glavna hrana poliran riž, v
katerem ni niti sledu o vitaminu B.
Posledica je bolezen beri-beri. Znaki
so slaba prebava ter živčna in mišič-
na vnetja, katerim se pridružijo še
mojtnje krvnega obtoka. Dnevna pre-
delava je ena tisočinka grama. Pozni-
mi ga potrebuje organizem več kot
poleti.

Vitamin C imamo v zrelem sadju,
predvsem v limoni. Mnogi sesalci
imajo sposobnost, da tvorijo ta vi-
tamin v svojih jetrih, edino morski pra-
šiček, opica in človek morajo spreje-
mati vitamin C od zunaj.

Kadar primanjkuje tega vitamina,
se pojavijo na koži in na očeh modri
madežji, ki večkrat razpadajo v gnoj-
ne rane. Dlesni krvavijo in odpornost
proti bakterijam pada. Bolezen ime-

najem »skorbut in je najbolj razšir-
jena med pomorci, ki so na dolgih
potovanjih, kjer se dalj časa hranijo
samo z ribami in konzervami. Da se
prepreči skorbut, je pripravljivo je-
sti peteršilj, redkev, paradiznike,
meso, posebno jetra, pa tudi krompir.

Časten in zanimiv poklic

Zadnji dnevi šolskega leta se steleka h kraju in marsikateri mladinec sam ali s starši vred pomišlja, kam bi usmeril svoje življenje — kakšnega poklica naj bi se lotil. Izobra je kaj raznovrstna in pestra. Na široko so odprta vrata v bodočnost; kruha in dela mlademu človeku v naši domovini ne manjka. Ob izbiri poklica ne bi smeli prezreti važne, častne in privlačne dolžnosti, ki jo mlademu človeku ponuja Jugoslovanska ljudska armada. Postati oficir naše ljudske armade je v resnici velika čast. Srednješolcem je Državni sekretariat za narodno obrambo tudi letos omogočil vstop v vojaške akademije in šole JLA, kjer lahko naši mladenci najdejo bediši v pehoti,

... Jugoslovanska ljudska armada je oborožena vojaška sila Federativne ljudske republike Jugoslavije. Naloga JLA je, da brani teritorialno celoto, neodvisnost in svoboden notranji razvoj FLRJ in da podpre mednarodne obveznosti Jugoslavije pri obrambi miru in varnosti na svetu.

Jugoslovanska ljudska armada je sestavljena iz kopenske vojske, vojne mornarice in bojnega letalstva; organizirana je v vojaške enote in zavode. V sestavi JLA so tudi mešne enote, katerih naloga je, da varujejo meje Federativne ljudske republike Jugoslavije na kopnem in na morju. ...

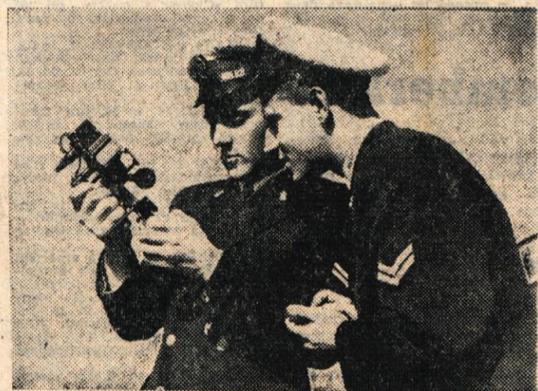
(Iz Zakona o JLA)

artiljeriji, oklopnih enotah, letalstvu, pomorstvu, inženiriji, konjenici ali v enotah za zvezo uresničitev svojih mladostnih sanj in načrtov. Raznovrstne so službe v Jugoslovanski ljudski armadi: na razpolago je tehniška, letalsko-tehniška, kemistiška, mornariško-tehniška, intendant-ska, sanitetna, veterinarska, prometna, gradbena, pravna, geodetska, finančna, administrativna in glasbena služba. Pač dovolj priložnosti, da mlad človek lahko izbira med nagajimi in sposobnostmi, ki jih hoče v življenju razviti.

Za leto 1957 je razpisal sprejem kandidatov v naslednje vojaške akademije in šole:

1. Vojaško akademijo,
2. Letalsko-vojaško akademijo,
3. Letalsko-tehniško akademijo,
4. Vojaško-pomorsko akademijo,
5. Vojaško pomorsko strojno akademijo,
6. Vojaško tehnično akademijo,
7. Tehnično akademijo za zvezo,
8. Intendantsko akademijo,
9. Šolo za aktivne sanitet-

ne oficirje (za farmacevtske pomočnike in dentiste).

Gojenca vojne pomorske akademije pri praktičnem delu s sekstanom

V vseh akademijah traja šolanje tri leta, v šoli za aktivne sanitetne oficirje pa štiri leta. Šolanje, šolske potrebe, stanovanje, prehrana, obleka in obutev, vse to imajo gojenca brezplačno. Najbližji vojni odsek pri okrajnem ljudskem odboru postreže srednješolcem z vsemi podatki in podrobnimi, ki so potrebna za vpis v te akademije in šole.

Bodoče gojenca vojaških šol seveda zanimajo njihove pravice in dolžnosti. Naštetimo samo nekatere: vsi uživajo brezplačno zdraviljenje in ostale pravice socialnega zavarovanja vojaških oseb. Brezplačno dobivajo delovno in pravično obleko, redne mesečne denarne prejemke od 800 do 1.400 dinarjev na mesec; že med šolanjem vsak semester napredujejo od razvodnika do višjega vodnika, imajo 30 dni letnega dopusta in 10 dni semestrnega dopusta. Med šolanjem se lahko vsestransko izobražujejo in po želji udeležujejo v slikarski, glasbeni, zborovski, literarni ali fotografski sekciji, goljijo športe vseh vrst, vsako leto mesec dni taborijo, 15 dni amučajo itd. Po končanem šolanju prejme gojenec enkratni prispevek za nabavo oficirske opreme, ki znaša 149.000 din, na kar dobi čin podporočnika. Po končanem šolanju je dolžan ostati v aktivni službi JLA najmanj dvakrat toliko časa kot je trajalo šolanje, v tehničnih službah pa najmanj trikrat toliko časa, kolikor se je šolal.

V enotah in ustanovah JLA vzgajajo mladi oficirji nove rodove mladincev v sposobnostih, ki so potrebne, da varujejo meje naše domovine na kopnem in na morju in tako skrbijo za mir in

neoviran notranji razvoj naše socialistične domovine.

noviran notranji razvoj naše socialistične domovine.

Dr. Vladimir Murko: "Pleterski žolnir" JOSIP RESSEL

in Dolenjska v češkem leposlovju

Josip Ressel

Novice pa se sprašujejo »kdo bi bil potem izumil šrauf ali ladijskega polža, kakor imenuje iznajdba Trdina v svojih Izprehodih v Belo Krajino, ki je v njih posvetil tudi nekaj prostora Resselu, podobno kakor A. Lesjak v svoji Zgodovini šentjernejske jare na Dolenjskem in kakor v knjigi Kartuzija Pleterja. Žal nikjer ne omenjajo Resselovih poskusnih voženj s čolnom na vijaku po Krki, katere omenja le članek o tem, kako so avstrijski birokrati preganjali izumitelja, namreč Ressa, kateremu je tedanji novomeški okrožni glavar izrekel najstrožji ukor, ker kljub dvema predhodnima opominoma ni opustil teh poskusnih voženj, s katerimi je pohujševal ljudstvo oziroma ribiče, ki so se bali, da ne bi zaradi ropotanja vijaka in valov, povzročeni po vijaku, pobegnile ribe in ušli raki. Ta članek, ki so ga brali štirje moji zanesljivi znanci v neznanem slovenskem časniku neznano kdaj, kljub dolgotrajnemu iskanju še ni mogel biti izsleden in bi mi bilo zelo ustreženo, če bi se kdo spomnil, kdaj in kje ga je mordabral. Izmed tujih virov omenja te poskusne voženje le P. Schaumburg v knjigi »Männer aus eigener Kraft« (Leipzig 1943) v podobni obli-

ki, kakršna je ohranjena v šentjernejsko-kostanjeviškem ustnem izročilu.

Najbogatejše je češko slovestvo o Resselu, predvsem po zaslugi starega dobrega prijatelja Jugoslavije Jaroslava Svaton (psevdonim Jan Severin) in Zdenka Pluhača. Svaton je prejel gradivo za svoje knjige razen iz arhivov tudi iz izročila o Resselu, ki je v njegovih časih še živel med tržaškimi pomorščaki. Nekaj let je bil tudi dodeljen češkoslovaškemu generalnemu konzulatu v Ljubljani in dopisuje še danes v slovenščini. Tudi Pluhač je znan češki pisatelj, po poklicu pa gradbeni inženir.

Severin je napisal l. 1944 prvo knjigo o Resselu z naslovom Ohnivé peruté (Ognjene peruti), usoda izumitelja Josipa Ressa. Knjiga je namenjena predvsem dorasajoči mladini, katero hoče seznaniti s težavnim bojem, katerega je moral voditi Ressel za uveljavljenje svojih iznajdb, še prej pa za dovršitev svojih študij. Drugi del knjige je posvečen Resselovemu delovanju v Pleterskih, kjer je opravljal svojo prvo službo. Četudi je bil začetnik, je vendar že tukaj zapustil sadove svoje izredne sposobnosti in marljivosti. Sicer je bila v tedanjih časih razlika med življenjem v glasnem mestu in tedaj bolj zapu-

ščenih Pleterskih precejšnja, toda Ressel se je kmalu znašel med našim ljudstvom, s katerim je znal navezati prijateljske stike, tako da je po treh letih bivanja mogel že zatrijevati popolno znanje slovenščine. Roman opisuje njegovo poklicno in izven poklicno življenje, zlasti prijateljstvo z novomeškim cestnim asistentom Francem Skolo, s katerim sta skupaj premerjala Krakovski gozd in verjetno tudi nove ceste. Prebivalstvo v teh krajih slika Severin v prav lepih luči, zanimivo so tudi opisi dolenske pokrajine, zlasti Pleterski reke Krke in gozdov, ki so bili Resselu zaupani, torej predvsem Gorjancem, katere imenuje Uškoške gore ali Rogovec, in Krakovskega gozda z njegovimi močvirji.

Učiteljiščniki med tekstilci

Zmenili smo se in si pogledat v »Novoteks« — novomeško tekstilno tovarno v Bršljanu — četrti letnik Učiteljišča, ki je kajpak v vsem iznajdljiv in duša vsega dela na šoli od lutkarjev, igralcev, vrhunskih telovadcev in ne vem česa še, saj je ves razred zelo delaven na vseh poljih kulturnega in športnega udejstvovanja. Ker je bodočemu učitelju potrebno tudi znanje o tem, kako delajo naši ljudje v tovarni, kakšen je potek dela od volne do obleke, smo mimo raznih ekskurzij med letom vključili v naš program tudi ogled tovarne. Znanje bo treba prenesti na mladi rod, ki nam za je zaupala družba. Vemo, da ogled tovarne, objekta, šole podpre teoretično znanje.

Prizadevni tovarski tehnik nas je vodil od stroja do stroja, nam pojasnjeval to in ono, da smo dobili pravo sliko dela v tovarni. Vzorno je urejena, vodi jo direktor Ljubiša Balet, letošnji prvomajski odlikovanec, dobil je Red dela II. stopnje od tov. Tita. Kar dve uri smo bili tam.

Skladišče je polno bal volne in umetnih vlaken. Precej je domače merino volne, pa tudi drugih. Dobe jo od posredovalcev iz Italije in Avstrije. Stroji jo rahljajo, perejo, trgajo krpe, da bo čim lepša in boljša. Malo proč je »ortorkarska« volne, kjer se od goveje odbere boljše za boljše artikle. Enakomerno brenete strojev vseh vrst: angleških, nemških, doma-

ših ti usmeri pozornost na našega delavca — ki dnevno ustvarja v proizvodnji, da bi se življenjska raven delovnih ljudi izboljšala. Volno barvajo v posebni kadi, kjer se surovina prepoji z mineralnimi soli. Kad za barvanje so kar sami napravili. Po pranju jo suše in karbonizirajo, da odstranijo različne rastlinske primesi. Tudi rahljajo jo v posebnih strojih. Stroji v prednici pojejo enakomerno pesem. Vsak delček je zase pomemben, vse pa ureja človeški delavec, delavica. No, prav elegantno in hitro dela v tkalnici tkalka Marija Biček, ki je bila tudi odlikovana z medaljo dela. Tudi vse kolektiv 870 delavcev in uslužbenec, ki dnevno spravi v promet približno 1800 m blaga, dela zelo prizadevno. Ena delavica napravi povprečno 8—10 metrov blaga v osmih urah, to je do 28.000 vtokov.

Seveda smo si ogledali še celo vrsto strojev od sukalnih do onih v šivalnici, kjer tudi popravljajo napake, strižejo, likajo in izpirajo blago. V veliki, čisti dvorani — tkalnici, kjer vse brezhibno deluje in motorji pogonjajo zamotane stroje, se dekleta sklanjajo nad novo blago in se trudijo, da se kje ne zatakne, da napravijo čimveč in čimboljše blago. Vse mora biti narejeno točno po načrtu, brezhibno, brez napak, da bo konkuriralo na trgu. Kvalitetno blago iz »Novoteksa« dobite po vsej državi, gre pa tudi

v inozemstvo, n. pr. v Anglijo, kjer je tudi novomeška tkanina priznana. Vse vrste blaga smo si tudi ogledali v velikih kosih in bili smo prijetno presenečeni nad kvaliteto izdelkov.

Komercialni direktor tov. B. Kozina, ki je ljubezljivo ustregel naši prošnji, nam je povedal, da bo podjetje letos praznovalo desetletnico obstoja. Ker smo že omenili letošnje odlikovanje, omenimo še to, da je medaljo dela dobila tudi uslužbenka Milena Sajeve.

Kvalitetno blago »Novoteksa« vseh vrst si lahko ogledate v trgovini na Glavnem trgu v Novem mestu in drugod. Tovarna dobiva vedno večji ugled. Za pozornost pri obisku se vodstvu iskreno zahvaljujemo!

4. letnik Učiteljišča.

Iz domačih logov

Marjan Kozina je bil kot zagrižen Novomeščan seveda tudi med naročniki našega lista. Pa je že naneslo tako, da mu je naša uprava poslala ček za obnovo naročnine, ki ga je pa naš jubilatni vrnil s prijateljsko pomočjo. »Vračam položnico, ker že imam na Trški gori svoj — dolenjski list.«

OKROGLE

VSEMOGOČNA SMRT

Grobjarju je umrl sorodnik, zato se je odpeljal na pogreb. Pred odhodom je pa na pokopališka vrata obesil tablo: »Zaradi smrti pokopališče do nadaljnjega zaprto.«

SREČNI OČE

»Kam pa tako bežiš?«
»Pravkar sem zvedel, da sem postal oče.«
»O, čestitam! Kako je z ženo?«
»Za sedaj, hvala bogu, še nič ne ve.«

SODOBNA REKLAMA

»Moderna žena uporablja za nego obraza kozmetične maske iz jaja, sadja in povrtnine. Prednost teh sredstev je razen lepotnega učinka še v tem, da masko potem lahko pripravi za kosilo.«

OBISK PRI ŠEFU

V svoji pisarni v podjetju sedi šef. Sedi veličastno in strogo gleda predse. Nenadoma nekaj zašumi v odprtem oknu. Šef pogleda in opazi, da

— Kako živiš?
— Hvala, honorarno!

Oj te zastave!

Kadarkoli je treba državnemu, republiškem ali krajevemu praznovanju dati tudi zunanji vidnega izraza z izobežanjem zastav, smo skoraj redno priče nekaterih stvari, ki niso v redu:

Ce se manifestativno poudarja določeni dan, n. pr. Dan mladosti, čemu potem še marsikje više zastave celo četrti in peti dan po prazniku? Ce jih vse te dni in noči izpira dež, blede in beli sonce, potem seveda ni čudno, če iz lepih zastav kaj kmalu postanejo posvaljkane in šaraste krpe, ki niso nikomur v čast!

Ce se pri izobežanju zastav ne preveč redko pripeti, da prizadeti človek ne ve, kakšna je pravilna razporeditev barvnih polj in se mu tako n. pr. slovenska preobrne v srbsko ali državna v hrvatsko, končno ni tako hučo. Saj nismo in nečemo biti šovinisti. Hudo je le, da to kaže na površnost in malomarnost.

Ob nedanem državnem žalovanju za pokojnim tov. Mošo Pijado pa smo celo videli, da zlasti na podeželju ne vedo, kaj pomeni »zastava na pol droga«; ta mednarodni običaj izražanja javne žalosti, v rabi zlasti pri vseh mornariških sveta in državnih predstavništvih, je prešel tudi v splošno rabo kot zamena za črne zastave ali žalne trakove. Pri nas pa so ponekod takrat vihrale zastave kot ob velikem prazniku! Tudi to kaže na nepoznanje osnovnih pravil o izobežanju zastav.

Malenkosti! boste rekli. Pa ni res. Prav malenkosti so pogosto tiste, ki kot z reflektorjem osvetlijo one negativne plati, n. pr. nevednost, neznanje, malomarnost, neodgovornost in kar je še podobnih »rožic zla«, iz katerih tako pogosto vzklije strupena zel domišljavosti, zahrbtnosti in intriganstva. X.

Novi naročniki našega lista

- Avsee Marija — Novo mesto
- Drimšek Marija — Novo mesto
- Slak Jože — Prečna
- Modic Viktor — Zimariče
- Turk Ivan — Gor. Mokropolje
- Balkovec Franc — Zilje
- Babič Vida — Čakovec
- Javnikar Pavel — Titograd
- Obrstar Alojz — Banadsko
- Ponikvar Jože — Srem. Kamenica
- Potočnik Jože — Raška
- Simončič Ivanka — Sp. Gorje
- Štritar Lojzka — Beograd
- Pavlin Jože — Novo mesto
- Kambič Katarina — Cerovec
- Nampelj Anton — Semič
- Skala Albin — Čresnjevec
- Gabriel Julka — Rodine
- Avguštin Ljubo — Volče
- Breznikar Tone — Niš
- Kobše Ivan — Goinik
- Odlazek Tončka — Suha

Mladina je obiskala rudarje

Rudarji iz Kanizarice so povabili odličnjake iz letošnjega prvega polletja iz osnovnih šol Črnomelj, Dobljice in Dragatuš ter nižje gimnazije v Črnomlju na obisk in ogled rudnika. Na rudniku se je zbralo 42 učenc in učencev s svojimi vzgojitelji. Predstavniki kolektiva so jih popeljali po obratu ter jim v vedrem medsebojnem pogovoru tolmačili geološke, stratigrafske in zgodovinske podatke ter sodobno rudarjenje. Ogledali so si vse zunanje strojne naprave in opremo, ki je rudarju nujno potrebna. V temo pa so zrlile na ustjih psameznih vpadnikov — vhodov v jamo in

vdičevalni značilni izhajajoči jamski zrak, ki dnevno polni rudarjeva pljuča.

Po ogledu rudnika so rudarji pogostili malčke z dobrotami za otroške želočce. Precej je bilo potrebno malinovic, da so se vsi odžejali. Obenem jih je presenetil pester spored, ki ga je za njih pripravilo DPD Svoboda in so ga izvajali domači pionirji.

Prepričani smo, da so dali rudarji s tem dejanjem veliko priznanje mladini z najboljšimi uspehi pri učenju ter nove vzpodbude za nadaljnjo prihodnost in marljivost pri uku. Pb

49. Počasi se pomika četa ujetnikov mimo tabora. Cerkičani na obzidju tulijo, mečejo kamenje. Turki pa poženo konje proti Planini. Ob strani opazuje na levi Loško. Menihi se dobro branijo. Toda samotne kočice pod gozdom gore kot kresovi. V zraku brni od zvonov in zategnjenih krikov.

Samo oskrbnik stopa enakomerno. Dokler gre do proti Krašu, je brez skrbi. On je tudi edini med ujetniki, ki je videl vojno čisto od blizu. Njega vse skupaj mnoga ne game, le zdaj pa zdaj zaspeeta imena svojih otrok in žene. Prežeče mu svigajo oči ne vse strani. Da, prišla bo priložnost!

Ko so prišli na vrh hriba, so videli, kako se podijo Turki že proti Planini.

50. Nekje se bodo že ustavili, si misli Andraž Gregec mu prikima. Komaj se že vlečejo. Toda poti še ni konec. Najprej pot navzdol, nato se znajdejo med množico Turkov, v novem svetu, znova v taboru. Znova blizu ognjev in rezkih klicev.

Laze in Jakovica gorita. Ob taboru okrog cerkve se gnetejo Turki. Divji krik se ori po polju, ječanje, molitve, veter, jok — vse skupaj kot tožeča zimska pesem.

Ranjeni Turki si iščejo zavetja. Visoke smreke iz gostave vabijo v svoj mrak. V redkejšem gozdu se ustavijo, ujetniki popadajo na mokra tla in sneg in vodo. Ranjeni Turki pomilovalno opazujejo ujetnike, si ogledujejo rane, obvezujejo roke in poslušajo krike s hriba.

51. Ranjene Turke vleče boj okrog tabora. Težko je vročekrvnežu, če more od daleč opazovati boj. Pa se dvigne prvi, odveče ujetnike od konja in jih priveže k drevesu, zleze na konja in odjedzi proti cerkvi. Drugi »dajo za njim. Vroča kri dvigne še drugega, tretjega, dokler ne oddajo skoro vsi. Morda bo priložnost za plen. Ujetniki tako ne morejo uiti. Gledajo, kako se Turki oddaljujejo in so srečni da lahko počivajo.

Trije, štirje Turki se ce umaknejo. Napravijo ogežaj počepnejo okoli njega in si grejejo roke. Tedaj pride od cerkve ranjen Turak. Zavezoval si je rano in za trenutek počepnil k tovaršem. Potem se je naslonil na konja in pogled mu je splaval po ujetnikih. Nenadoma plane Gregec pokonci: »Romar Celan!»

52. Turak je »liša klic, se začudeno ozrl po fantu in nato ostro ukazal: »Sedi!« Gregca je minila osuplost, sedaj se je v njem budila jeza. Tak romar! Ali ni prav on kriv, da so prišli Turki? Saj je bil za oglednika.

Turak pa je še dolgo stal med ujetniki. Videlo se je, da nekaj išče. Dvakrat se je že oddaljil, da pojde. Napravil je nekaj korakov in se zopet vrnil do Gregca. Pripeljal je konja bliže, nekaj popravljal z zdravo roko pri sedlu in gledajoč proti cerkvi, zagodel: »Ali so te ujeli?« Toda Gregec ni hotel odgovoriti. Turak ga je opazoval izpod čela, nato zopet vprašal: »A kje je majka?« — »Doma,« je odgovoril Gregec. »In braj?« — »Tudi doma.«

»Ti pa pojdeš z nami!« se je zasmejal Turak čudno veselo.